

ÖZEL HAYATIN KAPSAMI: AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHATLARI IŞIĞINDA BİR DEĞERLENDİRME

Yaşar SALİHPAŞAOĞLU*

ÖZET

Özel hayat ile ilgili olarak en çok dile getirilen şikâyet, bu kavramın tanımlanmasının zorluğuna ve kapsamının belirsizliğine ilişkindir. Birçok uluslararası ve ulusal belgede özel hayatın gizliliği hakkının tanınmasına rağmen tanımlanmaması bunun en açık göstergesidir. Özel hayatın gizliliği hakkını tanıyan ama tanımlamayan uluslararası belgelerden biri olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulayıcısı konumundaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de birçok kararında “Mahkeme, özel hayat kavramının tam olarak tanımlanmasının mümkün olduğu ya da böyle bir gayretin gerekli olduğu kanaatinde değildir.” diyerek onu tanımlamaktan kaçınmıştır. Bunun yerine verdiği kararlarla özel hayatın kapsamını belirlemiştir. Buna göre; kişinin adı, soyadı, cinsiyet kimliği, etnik kimliği, yaşam biçimi, görüntüsü, onur ve şöhreti, fiziksel ve psikolojik bütünlüğü, cinsel hayatı ve kişisel verileri özel hayata dâhil hususlar içinde yer alır.

Anahtar Kelimeler: Özel Hayat, Kişinin Kimliği, Onur ve Şöhret, Kişisel Veriler, Fiziksel ve Psikolojik Bütünlük, Cinsel Hayat

THE SCOPE OF PRIVATE LIFE: AN ASSESSMENT IN THE LIGHT OF THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ABSTRACT

Private life is a complex and broad concept, so it is difficult to define it and determine its scope. For this reason it is not defined although it is recognized as a human right in many national and international documents. For instance, The Universal Declaration of Human Rights and European Convention on Human Rights recognizes the right of private life but doesn't define it. Human Rights Court has also never offered a clear and precise definition of what is meant by private life. Because “the Court does not consider it possible or necessary to attempt an exhaustive definition of the notion of private life.” Instead, the Court determined the scope of private life by judgments. According to the Court's case law, private life covers name, surname, gender and ethnic identification, lifestyle, image, honour and reputation, personal data, physical and moral integrity and sexual life.

Keywords: Private Life, Personal Identification, Honour and Reputation, Personal Data, Physical and Moral Integrity, Sexual Life

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Ün. Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

I. GİRİŞ

Norbert Elias ve Richard Sennett içinde yaşadığımız mekânın özel ve kamusal alan olmak üzere ikiye bölünmesinin uygarlaşma sürecinin nispeten geç bir ürünü olduğunu ileri sürseler de¹ antropolojik araştırmalar, çeşitli dinlerde yer alan hükümler ve bazı hukuk kuralları özel hayatın bir yönünü oluşturan mahremiyet olgusunun tüm insanlar ve zamanlar için geçerli bir durum olduğunu ortaya koymaktadır².

Bölme duvarları ve paravanları olmayan büyük evlerde oturan ilkel topluluklarda bile “hayali duvarlar” aracılığı ile oluşturulmuş soyut bir mahrem alan vardır³. Peru’nun kuzeydoğusunda böyle evlerde yaşayan Yagualar ve Laos’taki Lametler buna verilebilecek ilginç örneklerdir. Yagualarda, duvar ve paravanlarla bölünmemiş büyük evlerde yaşayan bir kişi özel bir alan oluşturmak istediğinde, yüzünü evin duvarına döner. Yüzünü evin duvarına dönen adam, kadın ya da çocuk, diğerleri için artık “*mevcut değildir*”. Evdeki hiç kimse ona bakmaz onu gözetlemez, ne kadar acil olursa olsun ona hitap etmez⁴. Laos’taki Lametlerde ise bir ziyaretçinin asla aşmaması gereken hayali “tabu çizgileri” vardır⁵. Yine benzer evlerde yaşayan Mehinakularda da mahremiyet az bulunan çok değerli bir şeydir. Yabancı bir eve ya da aynı evde yaşayan başka bir ailenin alanına izin almaksızın elini kolunu sallayarak girmek ayıp karşılanır⁶. Bu örnekler, ilkel topluluklarda kişiyi (artık mevcut olmayı) diğerlerinin bakışlarından tamamen koruyan mükemmel bir özel alan olduğunu değil; ama ilkel topluluklarda bile bir özel alana duyulan şiddetli ihtiyacı gösterir⁷.

Dinlerde ise özel alan ve özel alana saygı çok daha net ve somuttur. Özellikle Musevilik ve İslâm’ın kutsal kabul edilen metinlerinde bu konuda açık hükümler yer almaktadır. İzinsiz olarak bir eve ya da odaya girmeyi

¹ Bkz. *Elias*, N.: *Uygarlık Süreci*, Cilt:1, 2. Baskı, Çev.: Ender ATEŞMAN, İstanbul, 2002, s. 269 vd.; *Sennett*, R.: *Kamusal İnsanın Çöküşü*, 3. Basım, Çev. Serpil DURAK&Abdullah YILMAZ, İstanbul, 2010, s. 35 vd.

² *Moore*, B.: *Privacy: Studies in Social and Cultural History*, New York, 1984, s.276.

³ *Duerr*, H. P.: *Uygarlaşma Sürecinin Miti: I, Çıplaklık ve Utanç*, Çeviren: Tarhan ONUR, Ankara, 1999, s.147.

⁴ Bkz. *Fejos*, P.: *Ethnography of the Yagua*, New York, 1943, s.87.

⁵ *Duerr*, s.150.

⁶ *Duerr*, s.148.

⁷ *Duerr*, s.148, 150.

hatta bakmayı yasaklayan ayet⁸ ve hadisler⁹ bu konuda verilebilecek birçok örnekten sadece birkaçıdır.

İngiltere’de 1361 yılında çıkarılan “*Justices of the Peace Act*” ile sulh yargıcına başkalarını gizlice dinleyen ve izleyen insanları tutuklama yetkisi verilmesi¹⁰, özel hayat olgusunun hukuk tarafından korunmasının da yeni olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte özel hayat kavramının bir hak olarak ele alınması çok daha yenidir. Bunda 1890 yılında Amerika’da Harvard Law Review’de yayımlanan ve Samuel D. Warren-Louis D. Brandeis tarafından kaleme alınan “*The Right to Privacy*” (Mahremiyet Hakkı) isimli makalenin büyük etkisi vardır¹¹. Özel hayatın gizliliği hakkının “*the right to be let alone*”(yalnız kalabilme hakkı)¹² olarak tanımlandığı bu makalenin yazılmasına büyük oranda fotoğrafcılığın ve basının ortaya çıkması ve yaygınlaşması neden olmuştur¹³.

Ancak bu konudaki en önemli gelişme, uluslararası düzeyde oluşturulmuş kuruluşların kabul ettiği belge ve sözleşmelerde bu hakka yer

⁸ “Ey iman edenler! Kendi evleriniz dışındaki evlere, sahiplerinden izin isteyip onlara selam vermeden girmeyiniz...”(Nur Sûresi, 27. Ayet), “Ey iman edenler! Ellerinizin altında bulunan köle ve hizmetçileriniz ile içinizden henüz bülûğa ermemiş çocuklarınız, odanıza girmek için şu üç vakitte sizden izin istesinler: Sabah namazından önce, öğle vakti istirahat için elbiselerinizi çıkardığınız zaman ve bir de yatsı namazından sonra...”(Nur Sûresi, 58. Ayet). Bkz. *Yıldırım, S.*:Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, İstanbul, 2008, s.351, 356.

⁹ “Benim Allah’ın Rasulü olduğuma şahitlik eden izin almadan ve selam vermeden başkasının evine girmesin; izin almadan evin içine bakınca girmiş sayılır... ve o Rabbine âsî olmuştur. Buhârî, el-Edebu’l-müfred, *Kahraman, A.*: İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği(Mahremiyet), Ankara, 2008, s.162’den naklen.

¹⁰ Bkz. *Michael, J.*: Privacy And Human Rights: An International and Comparative Study, with Special Reference to Development in Information Technology, Paris, 1994, s.15.

¹¹ *Oppenheimer, W. D.*: “Television and the Right of Privacy”, *Journal of Broadcasting*, Volume:1, 1956-1957, s.194; *Mills, R. W.*: “Radio, Television and the Right of Privacy”, *Journal of Broadcasting*, Volume: 13, 1968-1969, No:1, s.52; *Mckraig, D. L.*: “Public Interest as a Limitation of the Right to Privacy”, *Kentucky Law Journal*, Volume:41, 1952-1953, s.126; *Lundsgaarde, H. P.*: “Privacy: An Antropological Perspective on the Right to be Let Alone”, *Houston Law Review*, Volume: 8, 1970-1971, s.861; *Workman, R. D.*: “Balancing the Right to Privacy and the First Amendment”, *Houston Law Review*, Volume:29, 1992, s.1061.

¹² Özel hayatın gizliliği hakkını “*yalnız olabilme hakkı*” olarak ilk ifade eden hâkim Thomas M. Cooley’dir. *Lundsgaarde*, s.861.

¹³ Bu makalede, özel hayatın gizliliği hakkı gerekçe gösterilerek kamu yararına olan yayınların ve iletişimin yasaklanamayacağı, yapılan yayımın doğru olmasının ve yayımın kötü niyetle kaldırılmamasının savunma aracı olamayacağı, kişisel rızanın dava açma hakkını ortadan kaldıracağı gibi günümüzde de geçerli temel ilkeler ortaya konulmuştur. Bkz. *Warren, S. D.- Brandeis, L. D.*: “The Right to Privacy”, *Harvard Law Review*, Volume: IV, No: 5, 1980, s.214, 217, 218.

verilmesidir. Çünkü Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun, 10 Aralık 1948 tarihli ve 217A(III) sayılı kararıyla kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (The Universal Declaration of Human Rights)¹⁴, Avrupa Konseyine üye devletlerin Dışişleri Bakanları tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan ve 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe giren İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)¹⁵, 16 Aralık 1966 tarihinde New York'ta kabul edilen ve 23 Mart 1976'da yürürlüğe giren Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşme¹⁶, çokuluslu özel hayat yönergeleri¹⁷, direktifler¹⁸ ve çerçeveler¹⁹ bu hakkın çok sayıda devletin iç hukukuna girmesine neden olmuştur²⁰.

Bugün özel hayat dünya çapında büyük önem arz eden bir meseledir. Neredeyse tüm devletler, anayasalar ve mahkeme kararları özel hayatı korumaya çalışır. Anayasa hukuku açısından özel hayat temel bir haktır. Amerikan Anayasası açıkça “özel hayat” ya da “mahremiyet” sözcüğünden

¹⁴ Beyannamenin 12. maddesine göre, “*Kimsenin mahremiyetine(privacy), ailesine, konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak müdahale edilemez, onur ve saygınlığına saldırılmaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı kanun tarafından korunma hakkı vardır.*” Beyannamenin İngilizce metni için bkz. (<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml#a11>, erişim 24.02.2013). Beyannamenin Türkçe metni için bkz. Resmî Gazete, Tarih: 27.05.1949, sayı:7217; Çeçen, A.: İnsan Hakları, Genişletilmiş Üçüncü Basım, Ankara, 2000, s.339-347; Gündüz, A.: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler, Gözden geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1994, s.181-185; Gemalmaz, M. S.: Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, II. Cilt, Uluslararası Sistemler, İstanbul, 2011, s. 4-19. İngilizce metni için bkz. (<http://www.un.org/en/documents/udhr/>, erişim 01.03.2010).

¹⁵ Kısaca “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi” olarak adlandırılan bu Sözleşmenin 8. maddesine göre, “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlük ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörölmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.*” Gözübüyük, A. Ş. - Gölcüklü, F.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 9. Bası, Ankara, 2011, s.450-451. Günümüze kadar birçok değişikliğe uğramış olan Sözleşmenin ilk resmî çevirisi için bkz. Resmî Gazete, Tarih: 19.03.1954, Sayı: 8662.

¹⁶ Sözleşmenin 17. maddesine göre, “*Kimsenin mahremiyetine(privacy), ailesine, konutuna ya da haberleşmesine keyfi ya da kanunsuz olarak müdahale edilemez, onur ve saygınlığına kanunsuz saldırılarda bulunulamaz.*” Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. (<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html>, erişim 24.02.2013).

¹⁷ Örneğin, 1980 tarihli OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data.

¹⁸ Örneğin, 1995 European Union Data Protection Directive.

¹⁹ Örneğin, 2004 APEC Privacy Framework.

²⁰ Solove, D. J.: Understanding Privacy, Harvard University Press, 2008, s.3.

bahsetmese de evin kutsiyetini ve devletin müdahalesi karşısında iletişimin gizliliğini korur²¹. Yüksek Mahkeme, 4. Değişikliğin(Amendment), bir kişinin sahip olduğu “makul özel hayat beklentisine”²² hükümet tarafından yapılacak müdahalelere karşı koruduğunu dile getirmiştir. Yüksek Mahkeme verdiği kararlarla, Anayasanın, insanların cinsel ilişkilerini gerçekleştirdikleri ve kişisel verilerinin yer aldığı “bir özel hayat bölgesi” çizdiğini ve bu alanda insanların doğum kontrolüne ve sağlıklarına yönelik devletin haksız müdahalelerine karşı korunduğunu ortaya koymuştur²³.

ABD dışındaki birçok devlet anayasasında da bu hak garanti altına alınmıştır. Örneğin; Brezilya Anayasası m. 5, “mahremiyet, özel hayat, onur ve insanların görüntüsü dokunulmazdır”²⁴; Finlandiya Anayasası m. 10, “herkesin özel hayatı, onuru ve konutunun kutsallığı garanti altındadır...”²⁵; Gürcistan Anayasası m. 20, “herkesin özel hayatı... dokunulmazdır”²⁶; Güney Afrika Anayasası m.14 “herkesin özel hayat hakkı vardır”²⁷, Güney Kore Anayasası m.17, “hiç kimsenin özel hayatı ihlal edilemez”²⁸; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m.20, “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

²¹ Solove, s.2. 3. Değişiklik: “Hiç bir asker, barış zamanında sahibinin rızası olmadan; savaş zamanında da yasanın belirlediği şekle uyulmadan, bir eve yerleştirilmeyecektir.” 4. Değişiklik: “Kişilerin üstleri, evleri, belgeleri ve eşyaları makul olmayan aramalara ve el koymalara karşı korunacak ve bu yetkiyi veren müzekkere mutlaka muhtemel bir nedene dayanacak, yemin ve beyanla desteklenecek, özellikle aranacak yer ve tutuklanacak kişi ya da el konacak eşyalar belirlenecektir.”

²² Yüksek Mahkeme tarafından günümüzde de kullanılan “makul özel hayat beklentisi” kriteri ilk olarak 1967 yılında Katz v. United States davasında Yargıç Harlan tarafından yazılan “mutabık görüş”te kullanılmıştır. Bkz. Katz v. United States, 389 U.S. 347 (1967). Söz konusu karar için bkz. (<http://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/347/case.html>, erişim 26.02.2013).

²³ Solove, s.3. Bkz. Griswold v. Connecticut, 381 U.S. 479 (1965); Roe v. Wade, 410 U.S. 113 (1973); Lawrence v. Texas, 539 U.S. 558 (2003).

²⁴ (<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,BRA,,4c4820bf2,0.html>, erişim 26.02.2013)

²⁵ (<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,FIN,,4e5cf5f12,0.html>, erişim 26.02.2013)

²⁶ (<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,GEO,,3ae6b5b10,0.html>, erişim 26.02.2013)

²⁷ (<http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#14>, erişim 26.02.2013)

²⁸ (<http://www.unhcr.org/refworld/topic,4565c2252,459d2ecd2,3ae6b4dd14,0,NATLEGBOD,LEGISLATION,KOR.html>, erişim 26.02.2013)

Özel hayat hakkına anayasalarında açıkça yer vermeyen Kanada, Fransa, Japonya ve Hindistan gibi birçok ülke mahkeme kararları ile bu hakkı üstü kapalı olarak bir anayasal hak olarak kabul etmiştir²⁹.

Birçok ülke özel hayatın korunmasını yasalarla da güvenceye almıştır. Avustralya'nın 1988 tarihli "*Özel Hayat Kanunu*", Danimarka'nın 2000 tarihli "*Kişisel Verilerin İşlenmesi Kanunu*", Kanada'nın 2000 tarihli "*Kişisel Bilgilerin Korunması ve Elektronik Belgeler Kanunu*", Japonya'nın 2003 tarihli "*Kişisel Bilgilerin Korunması*", bunlara verilebilecek birçok örnekten sadece bazılarıdır³⁰. Amerika Birleşik Devletleri'nde de yüzlerce düzenleme ile özel hayat korunmaktadır. 1970'den beri Kongre onlarca düzenleme yaparak hükümet kayıtlarının, öğrenci kayıtlarının, ekonomik bilgilerin, elektronik iletişimin, video kiralama verilerinin ve sürücü kayıtlarının diğer birçok şeyle birlikte gizliliğini koruma altına almıştır³¹.

Tüm bunlar özel hayatın önemi ve korunması konusunda dünya çapında bir uzlaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak yasal koruma özel hayat kavramına bağlıdır ve bu konuda ciddi bir kafa karışıklığı vardır³².

II. TERİM SORUNU

Gündelik dilde, felsefede, sosyolojide, siyasette ve hukukta kullanılan "özel hayat" terimi için İngilizcede "*private life*", Fransızcada "*vie privée*"³³, İspanyolcada "*vida privada*"³⁴, Almandada "*privatleben*"³⁵, İtalyancada "*vita privata*"³⁶ sözcükleri kullanılmaktadır. "*Kamusal hayattan ayrılmış,*

²⁹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. *Solove*, dipnot 15.

³⁰ Ülkelerin bu konudaki düzenlemeleri için bkz. (<http://www.privireal.org/content/dp/countries-es.php>, erişim 26.02.2013)

³¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. *Solove*, dipnot 20.

³² *Solove*, s.4.

³³ İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 12. maddesinin Fransızca metni için bkz. (<http://www.un.org/fr/documents/udhr/>, erişim 14.06.2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin Fransızca metni için bkz. (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FRA.pdf, erişim 14.06.2012).

³⁴ İnsan Hakları evrensel Bildirisinin 12. maddesinin İspanyolca metni için bkz. (<http://www.un.org/es/documents/udhr/>, erişim 14.06.2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin İspanyolca metni için bkz. (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SPA.pdf, erişim 14.06.2012)

³⁵ İnsan Hakları evrensel Bildirisinin 12. maddesinin Almanca metni için bkz. (<http://www.un.org/depts/german/grunddok/ar217a3.html>, erişim 14.06.2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin Almanca metni için bkz. (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DEU.pdf, erişim 14.06.2012).

³⁶ İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 12. maddesinin İtalyanca metni için bkz. (<http://www.un.org/italy/documents/udhr/>, erişim 14.06.2012).

kişiyeye özgü” anlamlarına gelen Latince “*privatus*”³⁷ sözcüğünden İngilizce ve diğer birçok dile giren terim, bugün bir “*insan hakkını*” ifade etmek için kullanılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde “*right to respect for private and family life*”(özel ve aile hayatına saygı hakkı) olarak isimlendirilen bu hak, 1961 ve 1982 Anayasalarında “*özel hayatın gizliliği*” başlığı altında düzenlenmiştir.

“*Özel hayatı*” ifade etmek için kullanılan bir başka sözcük “*mahremiyet*”tir. Arapça “*yasak, tabu, dokunulmaz*” anlamına gelen “*haram*” kelimesinden türetilen ve sözlük anlamı “*gizlilik*”³⁸ olan “*mahremiyet*”³⁹ sözcüğü, yanlış bir biçimde “*özel hayat*” ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Oysa özel hayat; kişinin güven duyduğu kimselerle paylaştığı, öteki tüm kişilerin bilgisinden uzak tuttuğu ve başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği “*giz alanı*” ve kişinin giz alanına dâhil olmayan fakat ailesi, yakınları ve arkadaşları gibi kendisine yakın kişilerle paylaştığı ve bunun dışındaki kişilere gizli kalmasını istediği “*özel alanı*” da içeren daha geniş bir kavramdır⁴⁰. Yani “*özel hayat*” sadece kişinin hayatının “*mahrem*”(giz) alanını değil, “*mahrem olmayan*”(giz alanına dâhil olmayan) alanının bir kısmını da kapsamaktadır⁴¹. Bununla birlikte özel hayata ilişkin ulusal ve uluslararası belge ve sözleşmelerde söz konusu hakkı ifade etmek için bazen “*özel hayat*”(private life)⁴² bazen ise “*mahremiyet*”(privacy)⁴³ terimi kullanılmaktadır.

www.unhcr.it/news/dir/15/view/375/dichiarazione-universale-dei-diritti-delluomodel-1948-37500.html, erişim 14.06.2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin İtalyanca metni için bkz (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ITA.pdf, erişim 14.06.2012).

³⁷ Bkz. Oxford Dictionary of English Etymology, Edited by C. T. Onions with the assistance of G.W.S. Friedrichsen and R.W. Burchfield, Oxford University Press, First Published 1966, s.711.

³⁸ Bkz. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları:549, Ankara 2005, s.1328.

³⁹ Bkz. Nişanyan, S.: Sözlere Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul, 2004, s.161, 273.

⁴⁰ “*Giz alanı*” ve “*özel alan*” için bkz. Helvacı, S.: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md.24/a fıkra I/ İMK md. 28/a fıkra I), İstanbul, 2001, s.62; Zevkiler, A.- Acabey, M. B.- Gökyayla, K.E.: Medeni Hukuk, Ankara, 1992, s.416-419; Öztan, B.: Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, 10. Bası, Ankara, 2001, s.133-135.

⁴¹ Üzeltürk, S.: 1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, İstanbul, 2004, s.2-3.

⁴² Bkz. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, m.8; Gürcistan Anayasası, m. 20; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m.20.

⁴³ Bkz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, m.12; Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşme, m.17; Güney Afrika Anayasası, m. 14; Güney Kore Anayasası, m. 17.

Arapça kökenli “hayat” sözcüğünün yerine, Türkçe “yaşam” sözcüğünün kullanılması sorun oluşturmayan bir “tercih”tir. Ancak biz, hukuki terimlerde “yeknesaklığın” sağlanması adına Anayasanın ve kanunların kullandığı⁴⁴ terim olan “özel hayat”ı kullanacağız.

III. TANIM SORUNU

Özel hayat ile ilgili olarak en çok dile getirilen şikâyet, bu kavramın tanımlanmasının zorluğuna ve kapsamının belirsizliğine ilişkindir. Hukukçu Arthur MILLER “özel hayatı tanımlamak zordur, çünkü o sinir edici bir belirsizliğe ve gözden kaybolma eğilimine sahiptir”⁴⁵, Profesör Hyman GROSS “özel hayat kavramı ölümcül belirsizliğe yakalandı”⁴⁶, felsefeci Julie C. INNESS “özel hayat kavramı konusunda ayağımızı sağlam bir yere basmak için hukuk ve felsefeye yöneldiğimizde bir kaos ile karşılaşırız”⁴⁷ derken ve Ferdinand David SCHOEMAN “Privacy and Social Freedom” isimli kitabının Giriş(Introduction) Bölümünün başlığını “On Not Defining Privacy”(Özel Hayatı Tanımlamama Üzerine) koyarken⁴⁸ özel hayatın bu yönüne dikkat çekmek istemişlerdir.

Birçok uluslararası ve ulusal belgede özel hayatın gizliliği hakkının tanınmasına rağmen tanımlanmaması, bu zorluğu aşmaya çalışanların mücadelesinden geriye derin bir tatminsizlik kalması ve özel hayat ile ilgili kapsamlı hukuka rağmen, bu konuda yaşanan sorunların çözümünde sürekli zorluklar ve başarısızlıklar ile karşılaşılması⁴⁹ bu iddiaları haklı çıkartmaktadır.

Özel hayatın gizliliği hakkını tanıyan ama tanımlamayan uluslararası belgelerden biri de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir. Sözleşmenin 8. maddesine göre, “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin

⁴⁴ Bkz. 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 15; 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 20; 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, m. 5; 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 21; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 134; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, m. 100; 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, m. 63; 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, m. 8.

⁴⁵ Miller, A. R.: Assault on Privacy: Computers, Data Banks and Dossiers, The University of Michigan Press, 1971, s.25.

⁴⁶ Gross, H.: “The Concept of Privacy”, *New York University Law Review*, Volume: 42, Issue: 1, 1967, s.35.

⁴⁷ Inness, J. C.: Privacy, Intimacy and Isolation, Oxford University Press, 1992, s.3.

⁴⁸ Schoeman, F. D.: Privacy and Social Freedom, Cambridge University Press, 1992, s.11.

⁴⁹ Solove, s.2.

ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmiş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”⁵⁰ Görüldüğü üzere maddede bir özel hayat tanımı yapılmamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulayıcısı konumunda olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de özel hayatı tanımlamaktan özenle kaçınmıştır. Özel hayatın giz alanından daha geniş olduğunu, tanımlanmasının mümkün ve gerekli olmadığını ileri süren Mahkeme, Niemietz v. Germany davasında bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Mahkeme, özel hayat kavramının tam olarak tanımlanmasının mümkün olduğu ya da böyle bir gayretin gerekli olduğu kanaatinde değildir. Bununla birlikte özel hayat kavramını, bireyin kişisel hayatını dilediği gibi yaşayabileceği bir ‘giz alanı’⁵¹ ile sınırlamak ve bu alanın dışında kalan dış dünyayı bu alandan bütünüyle ayırmak, onu aşırı sınırlayan bir yaklaşımdır. Özel hayata saygı, diğer insanlarla ilişki kurmak ve bu ilişkileri geliştirmek hakkını da bir dereceye kadar kapsamalıdır... ”⁵² Costello-Roberts v. The United Kingdom davasında da aynı anlayışı sürdüren Mahkeme, Niemietz v. Germany davasına atıfta bulunarak, özel hayat kavramının tam olarak tanımlanmaya elverişli olmadığını tekrarlamıştır⁵³.*

Ancak bir şeyin tanımlanamaması onun var olmadığını ya da önemli olmadığını göstermez. Özel hayat kavramının tanımlanması konusunda yaşanan yaygın hoşnutsuzluğa rağmen, bu hak, özgürlük ve demokrasi için vazgeçilmezdir⁵⁴. Demokratik toplumun temeli olarak görülen⁵⁵, yaratıcılığımız ve başkalarıyla sosyal ilişkiler kurmamızı ve bunu sürdürmemizi sağlamak için kritik öneme sahip olan⁵⁶, özerk bir yaşam⁵⁷ ve fiziksel huzur için gerekli

⁵⁰ *Gözübüyük - Gölcüklü*, s.450-451.

⁵¹ Kararda kullanılan ifade “*inner circle*”dır. Bu ifadenin Türkçeye çok farklı şekillerde çevrilmesi mümkündür. Ancak ifadenin kullanıldığı bağlam dikkate alındığında, en uygun çevirinin “*giz alanı*” olacağı kanaatine vardık.

⁵² Niemietz v. Germany, 13710/88, 16.12.1992, §29.

⁵³ Costello-Roberts v. The United Kingdom, 13134/87, 25.03.1993, §36.

⁵⁴ *Solove*, s.2.

⁵⁵ *Gavison*, R.: “Privacy and the Limits of Law”, *The Yale Law Journal*, Vol.:89,No:3, 1980, s. 455.

⁵⁶ *Rachels*, J.: “Why Privacy is Important?”, *Philosophy and Public Affairs*, Vol: 4, No:4, 1975, s.326; *Gavison*, s.450.

⁵⁷ *Rossler*, B.: *The Value of Privacy*, Cambridge, 2005, s.1.

olan bu hak, insanlığımızın tamamlayıcı bir parçası⁵⁸, özgürlüğümüzün kalbi⁵⁹ ve tüm özgürlüklerin başlangıcı⁶⁰ olarak değerlendirilir⁶¹.

Belki de teknolojinin ve toplumun bu kadar hızlı değiştiği bir dönemde, bu süreç sona ermeden özel hayat kavramının kesin sözcüklerle tanımlanmaması⁶², bunun yerine her somut olayın kendi koşulları içerisinde değerlendirilmesi ve “*özel hayatı oluşturan ilişkiler nelerdir?*” sorusuna cevap aranması daha yararlıdır. Bu soruyu cevaplandırırken bize rehberlik edecek olan en yetkin kurumlardan biri, belki de birincisi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulayıcısı olarak özel hayata ilişkin binlerce karara imza atmış olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir.

IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN 8. MADDESİNİN KORUDUĞU ALAN

Özel hayatı oluşturan ilişkilerin neler olduğu sorusuna cevap ararken öncelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin konuyu nasıl düzenlediğine bakmak gerekir. Sözleşmenin 8. maddesinin ilk cümlesi şöyledir: “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.*” Görüldüğü üzere Sözleşmenin 8. maddesi; sadece “*özel hayatı*” değil aynı zamanda “*aile hayatını*”, “*konut dokunulmazlığını*” ve “*haberleşmenin gizliliğini*” de korumaktadır. Her ne kadar maddenin başlığı “*özel ve aile hayatına saygı hakkı*” olsa da, madde başlıklarının Sözleşmenin orijinal hâlinde bulunmadığı ve 1994 yılında 11. Ek Protokolle kabul edildiği düşünüldüğünde, maddede geçen hak ve özgürlüklerin, en azından başlangıçta, birbiriyle ilgili ama ayrı hak ve özgürlükler olarak değerlendirildiğini gösterir. Bu nedenle Sözleşmenin 8. maddesini “*özel hayat*” kavramıyla özdeşleştirmek doğru bir bakış açısı değildir. Böyle bir bakış açısı ile maddede yer alan “*aile hayatı*”, “*konut dokunulmazlığı*” ve “*haberleşmenin gizliliği*” ifadelerini açıklayamayız. Nitekim Sözleşme maddelerini yorumlayan Mahkemeye göre de, “*özel hayat*”, “*aile hayatı*”, “*konut dokunulmazlığı*” ve “*haberleşmenin gizliliği*” zaman zaman çakışsa da farklı hak ve özgürlük alanlarını koruyan birbirleriyle ilgili ancak farklı kavramlardır. Mahkemenin verdiği kararlarda bu dört haktan hangisinin ihlal edildiğini özellikle belirtmesinin nedeni

⁵⁸ Bkz. Lake v. Wal-Mart Stores, Inc. 582 N.W.2d 235 (Minn. Sup. Ct. 1998), (<http://www.ucs.louisiana.edu/~ras2777/judpol/lake.html>, erişim 26.07.2012).

⁵⁹ *Kaboğlu, İ.Ö.*: Özgürlükler Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2002, s. 292.

⁶⁰ Bkz. Public utilities Commission v. Pollak, 343 U.S. 468 (1952), Justice Douglas dissenting.

⁶¹ *Solove*, s.1.

⁶² *Schoeman*, s.11.

de budur⁶³. Bazı kararlarında Mahkemenin tam olarak hangi hakkın ihlal edildiğini belirtmemesi ve bu hakların tamamını ya da birkaçını sayması bu hakların aynı alanı koruduklarını değil, birbirleriyle ilgili olduklarını gösterir. Haberleşmeye müdahale niteliği taşıyan bir şikâyette, Mahkemenin söz konusu durumun “*özel hayat, aile hayatı ve haberleşme haklarına müdahale olduğunu*” belirtmesi buna örnek olarak verilebilir⁶⁴.

V. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE GÖRE ÖZEL HAYATIN KAPSAMI

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunan hak ve özgürlüklere ilişkin bir başvuruyu değerlendirirken ilk olarak şu soruya cevap arar: “*Şikâyet, 8. maddenin 1. fıkrasında garanti altına alınan haklardan birinin kapsamına giriyor mu?*” Bu soruya verilen cevap “*hayır*” ise şikâyet sona erer, “*evet*” ise ikinci aşamaya geçilir. İşte biz bu çalışmada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunan hak ve özgürlüklere ilişkin bir başvuruyu değerlendirirken, yukarıdaki soruya hangi durumlarda “*evet*” cevabını verdiğini esas alarak, neleri özel hayat kapsamında gördüğünü belirlemeye çalıştık. Buna göre aşağıdaki grafikte belirtilen hususlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından özel hayat kapsamında değerlendirilmektedir.

A) Kişinin Kimliği (Personal Identification)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre; isim, cinsel kimlik, etnik kimlik, yaşam biçimi ve görüntü kişinin kimliğini belirler ve bu yönüyle de özel hayatın bir parçasını oluşturan hususlar içerisinde yer alır.

⁶³ Bkz. Calogero Diana v. Italy, 15211/89, 15.11.1996; Campbell v. The United Kingdom, 13590/88, 25.03.1992; Schönberger and Durmaz v. Switzerland, 11368/85, 20.06.1988; Johnston and Others v. Ireland, 9697/82, 18.12.1986; X., Y. and Z. v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 21830/93, 22.04.1997; Kroon and Others v. The Netherlands, 18535/91, 27.10.1994; K. and T. v. Finland, (Grand Chamber), 25702/94, 12.07.2001; Gillow v. The United Kingdom, 9063/80, 24.11.1986; Buckley v. The United Kingdom, 20348/92, 25.09.1996; Camenzind v. Switzerland, 21353/93, 16.12.1997.

⁶⁴ Bkz. Klass and Others v. Germany, 5029/71, 06.09.1978, § 41.

1. Kişinin İsmi(Name)

İsmi bir insan hakkı olarak düzenleyen ilk uluslararası belge, 16 Aralık 1966 tarihinde New York'ta kabul edilen ve 23 Mart 1976'da yürürlüğe giren Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşmedir. Sözleşmenin 24. maddesinin 2. fıkrasına göre *“her çocuk, doğumundan hemen sonra nüfus kütüğüne kaydedilecek ve bir isme sahip olacaktır.”*⁶⁵ 22 Kasım 1969'da kabul edilen ve 18 Temmuz 1978'de yürürlüğe giren Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesinde de benzer bir düzenleme vardır. Sözleşmenin 18. maddesine göre *“herkesin bir isim ve ebeveynlerinin ya da onlardan birinin soyadını kullanma hakkı vardır...”*⁶⁶ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ise bu iki belgeden farklı olarak ismin bir insan hakkı olduğuna ve korunduğuna dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak bu eksiklik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla giderilmiştir.

Mahkemeye intikal eden bu konuya ilişkin davalar büyük oranda ebeveynlerin çocuklarına vermek istedikleri isimlerin ve isimler yazılırken kullanılmak istenen ya da istenmeyen harf ve eklerin idarece uygun görülmemesi ile ilgilidir. Bu ve benzeri konulara ilişkin başvurular üzerine Mahkeme hemen hemen aynı cümleleri kullanarak verdiği kararlarda *“ismin, kişinin kimliğini belirlediğini ve ailesi ile bağlantı kurmasını sağladığını bu nedenle de özel hayatın ve aile hayatının bir parçası olduğunu”* açıkça ifade etmiştir⁶⁷. Ancak bu hak belirli bir dilin kamu otoriteleriyle ilişkide kullanılmasını garanti altına almaz. Çünkü Mahkemeye göre her sözleşmeci devletin resmî dilini kimlik kartlarında ve diğer resmî dokümanlarda kullanma ve dayatma hakkı⁶⁸

⁶⁵ Sözleşmenin Türkçe metni için bkz. *Gündüz*, s. 195-212; Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. (<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html>, erişim 24.02.2013).

⁶⁶ Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesinin (American Convention on Human Rights) İngilizce metni için bkz. (<http://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>, erişim 27.02.2013).

⁶⁷ Bkz. *Burghartz v. Switzerland*, 16213/90, 22.02.1994, § 24; *Stjerna v. Finland*, 18131/91, 25.11.1994, § 37; *Guillot v. France*, 22500/93, 24.10.1996, § 21; *Bulgakov v. Ukraine*, 59894/00, 11.09.2007, § 42; *Kemal Taşkın and Others v. Turkey*, 30206/04, 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05, 45609/05, 02.02.2010, § 45.

⁶⁸ Mahkeme kararında *“impose”* sözcüğü kullanılmıştır. Sözcüğün Türkçe karşılığı *“Zorla kabul ettirmek, zorlamak, yüklemek”* tir. Bkz. Collins Cobuild Essential Dictionary, İngilizce-İngilizce Türkçe Sözlük, Türkçeye uygulayan Ö. *Renkliydırım*, İstanbul, 1994, s. 513. An-

vardır⁶⁹. Ayrıca kişinin adının veya soyadının değiştirilmesine zorlanması hariç, isme yönelik düzenlemelerin tamamının illa da özel hayata yönelik bir müdahale oluşturduğunu düşünmeyen Mahkeme⁷⁰, bu konuda taraf devletlere geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır⁷¹. Bu takdir yetkisini; isimlerin kullanımının tarihsel, dilsel, dinî ve kültürel birçok boyutunun bulunması nedeniyle yerel otoritelerin, bu hassas alanda, uluslararası mahkemelere ve yargıçlara göre daha iyi pozisyonda bulunmaları ile gerekçelendirmektedir⁷². Elbette öngörülen bu takdir yetkisi sınırsız değildir. Benzer diğer durumlarda olduğu gibi takdir yetkisi “*bireysel fayda*” ile “*toplumsal fayda*” arasında bir denge kurularak kullanılmalıdır⁷³.

2. Kişinin Cinsiyet Kimliği(Gender Identification)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunan alanlardan biri de kişinin cinsiyet kimliğidir⁷⁴. Mahkemenin cinsiyet kimliğine yönelik bakış açısını ortaya koyan davalar daha çok transseksüellerin(cinsiyet değiştirenlerin) durumuna ilişkindir. Bu anlamda Van Kück v. Germany davasının özel bir önemi vardır. Çünkü bu davada Mahkeme özel hayata ilişkin diğer davalarda sıklıkla dile getirdiği “*özel hayatın tanımlanmaya elverişli olmayan geniş bir kavram olduğunu, cinsiyet kimliğinin, cinsel eğilimin ve cinsel hayatın yanında diğer insanlarla ilişki kurmak ve bu ilişkileri geliştirmek hakkını da koruduğunu*” belirttiikten sonra 8. maddenin kapsamına “*self-determinasyon*” kavramını eklemiştir. “*Kişisel özerklik*” kavramı ile ilişkilendirdiği “*self-determinasyon*”(kendi belirleme) hakkının en temel unsurlarından birinin “*kişinin kendini kadın ya da erkek olarak tarif etme özgürlüğü*” olduğunu belirten Mahkeme, bu durumun dikkate alınmamasının Sözleşmeye aykırılık oluşturacağını ifade etmiştir⁷⁵. Bununla birlikte cinsiyet değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan

cak biz, “*impose*” sözcüğünü kullandığı bağlamı da dikkate alarak “*dayatma*” olarak Türkçeye çevirdik.

⁶⁹ Bulgakov v. Ukraine, § 43/a.

⁷⁰ Johansson v.Finland, 10163/02, 06.09.2007, § 29.

⁷¹ Bulgakov v. Ukraine, § 43/c.

⁷² Bulgakov v. Ukraine, § 43/b, c.

⁷³ Johansson v.Finland, § 29.

⁷⁴ Bkz. S. and Marper v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 30562/04 ,30566/04, 04.12.2008, § 66; Perry v.The United Kingdom, 63737/00, 17.07.2003, § 36; Schüth v. Germany, 1620/03, 23.09.2010, § 53; Peck v. The United Kingdom, 44647/98, 28.01.2003, § 57; Van Kück v. Germany, 35968/97, 12.06.2003, § 69.

⁷⁵ Bkz. Van Kück v. Germany, § 69; Schlumpf v. Switzerland, 29002/06, 08.01.2009, § 100.

transseksüellerin çeşitli taleplerinin karşılanması konusu, şimdilik, bilimsel belirsizlik, farklı yasal düzenlemeler ve uygulamalar nedeniyle sorumlu devlete bırakılmıştır⁷⁶. Yani bu konuda sorumlu devletlerin takdir yetkisi söz konusudur⁷⁷. Mahkemenin, cinsiyet değişikliğinden sonra, kişiye ait doğum sertifikasının yeni cinsiyet kimliğine uygun olarak değiştirilmesi talebinin reddini Sözleşmenin ihlali olarak görmemesi bu takdir yetkisi nedeniyledir⁷⁸. Ancak takdir yetkisi elbette sınırsız değildir. Sorumlu devlet bu takdir yetkisini toplumsal yarar ile bireysel yarar arasında adil bir denge kurarak kullanmalıdır⁷⁹. Van Kück v. Germany davasında Mahkemenin “*Bu koşullar altında Mahkeme, Alman otoritelerinin 8. maddenin 2. paragrafının olarak sağladığı takdir yetkisini aştığı kanaatindedir.*” ifadesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır⁸⁰. Bununla birlikte transseksüellere ilişkin davalarda Mahkeme toplumun genel yararı ile bireyin haklarının dengelenmesinde teraziye toplumsal yararın lehine ağırlık vermektedir⁸¹.

3. Kişinin Etnik Kimliği ve Yaşam Biçimi (Ethnic Identity and Lifestyle)

Mahkeme, Sözleşmenin 8. maddesi ile ilgili olarak verdiği bazı kararlarında, “*etnik kimliğin*” özel hayatının önemli bir parçası olduğunu belirtmiştir⁸². Mihai Ciubotaru v. Moldova davası bu konuyla yakından ilgilidir. Söz konusu dava, 1952 yılında Sovyet otoritelerce annesi ve babası Moldovalı olarak kaydedilen başvurucunun; bu bilginin doğru olmadığını, anne babasının Romanyalı olduğunu, kendisinin de öyle hissettiğini

⁷⁶ *Roagna*, I.: Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights, Council of Europe human rights handbooks, Council of Europe, Strasbourg, 2012, s.63. (http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelif_en.pdf, erişim 28.11.2012).

⁷⁷ *Sheffield and Horsham v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 22985/93, 23390/94, 30.07.1997, § 76.

⁷⁸ *Rees v. The United Kingdom*, 9532/81, 17.10.1986, § 44; *Cossey v. The United Kingdom*, 10843/84, 27.09.1990, § 38.

⁷⁹ Bkz. *Van Kück v. Germany*, § 71; *Sheffield and Horsham v. The United Kingdom*, § 76;

⁸⁰ Bkz. *Van Kück v. Germany*, § 85.

⁸¹ Bkz. *Van Kück v. Germany*; *Schlumpf v. Switzerland*; *Sheffield and Horsham v. The United Kingdom*; *Cossey v. The United Kingdom*.

⁸² Bkz. *S. and Marper v. The United Kingdom*, § 66; *Ciubotaru v. Moldova*, 27138/04, 27.04.2010, § 49; *Aksu v. Turkey*, (Grand Chamber), 4149/04, 41029/04, 15.03.2012, § 58. ; *Coster v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 24876/94, 18.01.2001, § 87; *Jane Smith v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 25154/94, 18.01.2001, § 80; *Lee v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 25289/94, 18.01.2001, § 75; *Beard v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 24882/94, 18.01.2001, § 84.

ve bu nedenle etnik kimliğinin bu yönde değiştirilmesi talebinin ulusal makamlarca reddedilmesi üzerine Mahkeme önüne gelmiştir⁸³. Mahkeme bu davada; “*kişisel özerklik*” kavramının Sözleşmenin 8. maddesinin sağladığı teminatların yorumlanmasında önemli bir ilke olduğunu, bu ilkenin bireye kendi kimliğini oluşturması için bir alan ihdas ettiğini ve etnik kimliğin de bu alan içerisinde yer aldığını hatırlatarak, başvuruçunun talebinin ulusal makamlarca reddinin Sözleşmenin 8. maddesi ile koruma altına alınan özel hayatın ihlali olduğuna karar vermiştir⁸⁴.

Mahkeme tarafından özel hayatın kapsamında değerlendirilen diğer bir husus “*yaşam biçimi*”dir. Bu husus daha çok idarenin, göçebe bir hayat süren Romanların bu yaşam biçimlerini etkileyen müdahalelerde bulunması üzerine gündeme gelmiştir. Söz konusu davalarda Mahkeme, bir Roman olan başvuruçunun kendi karavanında oturmasının göçebe yaşam biçimini yansıttığını ve onun etnik kimliğinin tamamlayıcı bir parçası olduğunu, bu nedenle de söz konusu müdahalenin özel ve aile hayatına etki etme potansiyeli taşıdığını belirtmiştir⁸⁵.

4. *Kişinin Görüntüsü(Image)*

Kişinin görüntüsü(image) üzerindeki hakkını, 2009 yılına kadar, basında(press) yayımlanan resim(picture) bağlamında değerlendiren Mahkeme, *Reklos and Davourlis v. Greece* davası ile bunun kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir⁸⁶. Özel bir kliniğin müşteriler için hazırlamayı düşündüğü bir kitapçık için, profesyonel bir fotoğrafçıya çektirilen ve o klinikte doğan bir bebeğin yüzünü gösteren fotoğraflarla ilgili olan *Reklos and Davourlis v. Greece* davasında Mahkeme eski içtihatlarına da atıfta bulunarak; özel hayat kavramının, kimlik hakkını(the right of identity)⁸⁷, kişisel gelişim hakkını(right to personal development)⁸⁸ ve kişisel özerkliği(personal autonomy)⁸⁹ kapsadığını, kişiyi diğerlerinden ayıran ve onun özgün

⁸³ Bkz. *Ciubotaru v. Moldova*.

⁸⁴ *Ciubotaru v. Moldova*, § 49.

⁸⁵ Bkz. *Chapman v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 27238/95, 18.01.2001, § 73; *Jane Smith v. The United Kingdom*, § 80; *Coster v. The United Kingdom*, § 87; *Jane Smith v. The United Kingdom*, § 80; *Lee v. The United Kingdom*, § 75; *Beard v. The United Kingdom*, § 84.

⁸⁶ *Roagna*, s.18. (http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf, erişim 28.11.2012).

⁸⁷ *Wisse v. France*, 71611/01, 20.12.2005, § 24.

⁸⁸ *Christine Goodwin v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 28957/95, 11.07.2002, § 90.

⁸⁹ Bkz. *Evans v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 6339/05, 10.04.2007, § 71; *Pretty v.*

karakterini ortaya koyan görüntüsünün, kişiliğin ve kişisel gelişimin en önemli bileşenlerinden biri olduğunu, bu nedenle kişinin onu kontrol etme hakkı bulunduğunu, kontrol hakkının ise (çoğu zaman) kişiye görüntüsünün kaydına, muhafazasına, çoğaltılmasına ve yayımlanmasına itiraz etme olanağı sağladığını, bu nedenle kişinin izni alınmaksızın görüntüsünün kaydı, muhafazası, çoğaltılması ve yayımlanmasının (çoğu zaman) özel hayat hakkının ihlaline yol açtığını belirtmiştir⁹⁰. Bununla birlikte Mahkeme, ilgili kişinin kamuoyunun ilgisini çeken bir kamu figürü(public figure) olması ve konunun haber değeri taşıması durumunda “kamu yararı” gerekçesiyle kişinin görüntüsünün izni dışında kaydedilmesini haklı görmektedir⁹¹. Güvenlik amacıyla kamu otoritelerince çekilen bir fotoğraf ya da görüntünün kişinin özel hayatına müdahale niteliği taşıyıp taşımadığı ise bunların, nerede ve nasıl çekildiğine, ne amaçla kullanıldığına ve kamuya açıklanıp açıklanmadığına bağlıdır. Sokağa yerleştirilen kapalı devre kameranın (CCTV) kaydettiği ve içinde başvuranın bileklerini kesme anının da bulunduğu görüntülerin medyaya verilmesini, Mahkemenin, başvurucunun kamu figürü olmaması ve söz konusu halka açık mekânda kamusal bir olayın parçası olarak bulunmaması ve görüntülerin kamuya açıklanması nedeniyle Sözleşmenin ihlali olarak görmesi buna örnek olarak verilebilir⁹².

B) Kişinin Onur ve Şöhreti(Honour and Reputation)

Kişinin onur ve şöhretinin özel hayata saygı hakkının bir parçası olarak korunması gerektiğe dair Sözleşmenin 8. maddesinde herhangi bir ifade yoktur. Mahkemenin ifadesi ile “*bu maddede, 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 12⁹³ ve 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 17. maddesinden⁹⁴ farklı olarak, bir kişinin onur*

The United Kingdom, 2346/02, 29.04.2002, § 61.

⁹⁰ Reklos and Davourlis v. Greece, 1234/05, 15.01.2009, § 40.

⁹¹ Burada çoğu zaman Sözleşmenin koruduğu iki değer yarışmaktadır: İfade özgürlüğü ve özel hayatın korunması. Mahkeme, özel hayatın korunmasını ifade özgürlüğü karşısında dengelemek zorunda olduğu davalarda her zaman basında yayımlanan fotoğrafların kamu menfaatine yaptığı katkıyı dikkate almıştır. Bkz. News Verlags GmbH & CoKG v. Austria, 31457/96,11.01.2000, § 52; Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria, 34315/96, 26.02.2002, § 33, 37; Von Hannover v. Germany, 59320/00, 24.06.2004, § 76.

⁹² Bkz. Peck v. The United Kingdom, § 62.

⁹³ İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 12. maddesine göre, “*Kimsenin özel hayatına, ailesine, konutuna veya haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, onur ve şöhretine (honour and reputation) saldırılmaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.*”

⁹⁴ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası sözleşmenin 17. maddesinin 1. fıkrasına göre,

ve şöhretine(honour and reputation) yönelik saldırılara karşı bir koruma sağlandığı açıkça belirtilmemiştir.”⁹⁵ Sadece Sözleşmenin 10. maddesinin 2. fıkrasında ifade hürriyetinin “başkalarının şöhret(reputation) ve haklarının korunması” için sınırlanabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle onur ve şöhrete yönelik saldırı iddiaları genellikle 10. maddede düzenlenen hakkın(ifade hürriyeti) kullanımı ile ilgili olarak Mahkemenin önüne gelmiştir.

Mahkeme, özellikle son yıllarda verdiği kararlarda, “kişinin şöhretinin (reputation), özel hayata saygı hakkının bir parçası olarak, Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunduğunu” açıkça ifade etmektedir⁹⁶. Pfeifer v. Austria davasında Mahkeme, “bir kişinin şöhretinin, onun kişisel kimliğinin ve psikolojik bütünlüğünün bir kısmını oluşturduğunu ve bu nedenle özel hayat kapsamına girdiğini” belirtmiştir⁹⁷. Aynı şey kişinin onuru(honour) için de geçerlidir⁹⁸. Ancak bu tür durumlarda Sözleşmenin 8. maddesinin uygulanabilmesi için “kişinin onur ve şöhretine yönelik saldırının vahameti belirli bir seviyeye ulaşmalı ve özel hayata saygı hakkından yararlanan kişi için bir şekilde önyargıya neden olmalıdır.”⁹⁹ Mahkeme, saldırının “kişinin normal bir hayat sürmesine engel olma potansiyeli taşımasını”, bu konuda bir ölçü olarak kabul etmektedir¹⁰⁰.

Kişinin onur ve şöhretinin, özel hayata saygı hakkının bir parçası olduğu konusunda tutarlı kararlara imza atarak tartışmalara noktayı koyan Mahkemenin bu tür davalarda dikkat ettiği en önemli husus, Sözleşmenin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesi ile özel hayatı düzenleyen 8. maddesi arasında adil bir dengenin(a fair balance) kurulup kurulmadığıdır¹⁰¹. Çatışma hâlinde bulunan her iki hakka dikkat çekerek çatışmayı dengeli bir yaklaşımla çözmeye çalışan Mahkeme¹⁰², bu tür davalarda sıklıkla karşılaşılan

“Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru ve şöhreti (honour and reputation) hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz.”

⁹⁵ A. v. Norway, 28070/06, 09.04.2009, § 63.

⁹⁶ Bkz. Chauvy and Others v. France, 64915/01, 29.06.2004, § 70; White v. Sweden, 42435/02, 19.09.2006, § 26; Leempoel&S.A. ED. Ciné Revue v. Belgium, 64772/01, 09.11.2006, § 67; Pfeifer v. Austria, 12556/03, 15.11.2007, § 35.

⁹⁷ Pfeifer v. Austria, § 35.

⁹⁸ Sanchez Cardenas v. Norway, 12148/03, 04.10.2007, § 38; A. v. Norway, § 63, 64.

⁹⁹ A. v. Norway, § 64.

¹⁰⁰ Bkz. Sidabras and Dziautas v. Lithuania,55480/00, 59330/00, 27.07.2004, § 49.

¹⁰¹ Bkz. A. v. Norway, § 65; Pfeifer v. Austria, § 38; Chauvy and Others v. France, § 70.

¹⁰² Smet, S.: “Freedom of Expression and the Right to reputation: Human Rights in Conflict”,

“bireysel menfaat” ile “kamusal menfaat” arasındaki rekabeti bir bütün olarak değerlendirmektedir¹⁰³.

C) Kişisel Veriler(Personal Data)

Sözleşmenin 8. maddesi ile güvence altına alınan “özel hayat” kavramının kapsamına giren en önemli konulardan biri de kişisel verilerdir. Özel hayat kavramının geniş yorumlanması gerektiğini düşünen Mahkeme, bir kişinin özel hayatı ile ilgili veri toplanmasını, bu verilerin saklanmasını ve kullanılmasını Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında değerlendirmektedir¹⁰⁴.

Mahkemenin, kişisel verilerin toplanması, saklanması ve kullanılmasına ilişkin başvurular üzerine verdiği birçok kararda, “*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme*”ye¹⁰⁵ atıfta bulunması, onun, bu Sözleşmedeki “*kişisel veri*” tanımını benimsediğini ortaya koymaktadır¹⁰⁶. Söz konusu Sözleşmenin 2. maddesinde kişisel veriler, “*kişinin kimliğini belirten ya da belirtmeye elverişli olan her türlü bilgi*” olarak tanımlanmaktadır. Peki, hangi bilgiler kişinin kimliğini belirtir ya da belirtmeye elverişlidir?

Mahkemenin sıklıkla atıfta bulunduğu söz konusu Sözleşmenin “*özelliikli veri kategorileri*” başlığını taşıyan 6. maddesine göre, “*iç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça, ırk menşeyini, politik düşünceleri, dinî veya diğer inançları ortaya koyan kişisel nitelikteki verilerle sağlık veya cinsel yaşamla ilgili kişisel nitelikteki veriler ve ceza mahkûmiyetleri, otomatik*

American University International Law Review, Volume:26, Issue:1, s.232.

¹⁰³ Pfeifer v. Austria, § 37.

¹⁰⁴ Bkz. Leander v. Sweden, 9248/81, 26.03.1987, § 48; Amann v. Switzerland, (Grand Chamber), 27798/95, 16.02.2000, § 65; Rotaru v. Romania, (Grand Chamber), 28341/95, 04.05.2000, § 44; Peck v. The United Kingdom, § 59; Mitkus v. Latvia, 7259/03, 02.10.2012, § 137. Bununla birlikte kişisel verilerin, özel hayatın gizliliği hakkının geleneksel yaklaşımıyla ve bu alanda benimsenen ilkelerle korunmaya çalışılmasının, teknolojik alanda yaşanan gelişmeler karşısında yetersiz kaldığı, kendine özgü bazı gereklilikleri nedeniyle ayrı bir alan olarak ele alınması gerektiği de ileri sürülmektedir. Bkz. *Küzeci*, E.: Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2010, s.70.

¹⁰⁵ Orijinal adı “*Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data*” olan bu Sözleşme Avrupa Konseyi tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. (<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm>, erişim 26.01.2013). Türkçe metni için bkz. (http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aa_108.htm, erişim 26.01.2013).

¹⁰⁶ Bkz. Amann v. Switzerland, § 65; Rotaru v. Romania, § 43; Cemalettin Canli v. Turkey, 22427/04, 18.11.2008, § 34; Uzun v. Germany, 35623/05, 02.09.2010, § 46.

*bilgi işlemine tâbi tutulamazlar.*¹⁰⁷ Bu maddeden hareketle, söz konusu Sözleşmeye göre kişinin kimliğini belirten ya da belirtmeye elverişli verilerin “*özellikli veriler*” ve “*diğer veriler*” olmak üzere ikiye ayrıldığı söylenebilir.

Özellikli kişisel verilerin ne olduğu konusunda her hangi bir sorun yoktur. Çünkü Sözleşmenin 6. maddesinde “*ırk menşeinin*”, “*politik düşünceleri, dinî veya diğer inançları ortaya koyan kişisel nitelikteki verilerin*”, “*sağlıkla ilgili kişisel verilerin*”, “*cinsel yaşamla ilgili kişisel verilerin*” ve “*ceza mahkûmiyetlerinin*” özellikli kişisel veriler olduğu açıkça belirtilmiştir. Sorun bu maddede sayılmayan, ancak kişinin kimliğini belirten ya da belirtmeye elverişli diğer verilerin neler olduğuna ilişkindir. Bu sorunu çözmek için başvuracağımız en önemli kaynak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihat bankasıdır. Bu tür iddialar içeren başvurular üzerine verilen kararlar incelendiğinde; kişinin görüntüsünün¹⁰⁸, fotoğraflarının¹⁰⁹, parmak izinin¹¹⁰, DNA profilinin¹¹¹, hücre örneklerinin¹¹², ev adresinin¹¹³ ve kişisel mali harcamalarının detaylarının¹¹⁴ da “*kişisel veri*” kapsamında değerlendirildiği görülür. Bununla birlikte, gelişmelere bağlı olarak, nihai nitelikte olmayan bu listenin kapsamının genişlemesi kaçınılmazdır.

Yukarıda Mahkemenin, bir kişinin özel hayatı ile ilgili veri toplanmasını, bu verilerin saklanmasını ve kullanılmasını Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında değerlendirdiğini belirtmiştik. Ancak Sözleşmenin 8. maddesi ile koruma altına alınan “*özel hayat*” hakkının ihlali için toplama, saklama ve kullanma eylemlerinin birlikte gerçekleşmesi gerekmez. Her bir eylem tek başına bu hakkın ihlaline neden olabilir. Nitekim Mahkeme S.

¹⁰⁷ (http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_108.htm, erişim 26.01.2013)

¹⁰⁸ Peck v. The United Kingdom.

¹⁰⁹ Sciacca v. Italy, 50774/99, 11,01,2005.

¹¹⁰ S. and Marper v. The United Kingdom, § 69.

¹¹¹ S. and Marper v. The United Kingdom, § 69.

¹¹² S. and Marper v. The United Kingdom, § 69.

¹¹³ Alkaya v. Turkey, 42811/06, 09.10.2012.

¹¹⁴ X. v. Belgium, (Decision), 2568/65, 06.02.1968.

and Marper v. The United Kingdom davasında, önceki kararlarına da atıfta bulunarak¹¹⁵, “sadece bir kişinin özel hayatı ile ilgili bilgi saklanması da Sözleşmenin 8. maddesi anlamında bir müdahale oluşturduğunu, bu bilginin daha sonra kullanılıp kullanılmamasının bir önemi olmadığını” belirtmiştir.¹¹⁶ Bununla birlikte Mahkeme, toplanan ve saklanan bilgilerin niteliğini, kullanılma biçimini ve elde edilmesi muhtemel sonuçları da dikkate almaktadır¹¹⁷. Kullandığı ölçüt ise Sözleşmenin 8. maddesinin 1. fıkrası ile 2. fıkrası arasında “adil bir dengenin” kurulup kurulmadığıdır. Mahkemenin bu anlamda dikkat çeken ilk kararlarından biri, gizli izlemeye ilişkin bir yasanın Sözleşmeye uygunluğunun denetlendiği Klass and Others v. Germany davasında verilmiştir. Söz konusu davada Mahkeme, istihbarat servislerinin, gizli izleme yoluyla bireylerin haklarına yönelik müdahalelerinin “etkili bir denetime”(an effective control) tabi tutulması gerektiğini¹¹⁸, casusluk ve terörizm ile mücadele gerekçe gösterilerek her türlü tedbirin alınamayacağını¹¹⁹, 8. madde ile güvence altına alınan hak ile demokratik bir toplumun korunması amacıyla gizli izleme yapılmasının gerekliliği arasında bir dengenin kurulması gerektiğini¹²⁰ ifade etmiştir¹²¹. Ancak Mahkeme, Leander v. Sweden davası ile bu konuda gerileme kabul edilebilecek bir adım atmıştır. Davaya konu olan olayda başvurunun, askeri güvenlik bölgesinde yer alan denizcilik müzesindeki görevine, yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonucu gerekçe gösterilerek son verilmiş; ancak bu bilgilerin içeriği hakkında kendisine bilgi verilmemiştir. Başvurucu, kendisi hakkında bilgi toplanmasının, toplanan bu bilgilerin içeriği hakkında kendisine bilgi verilmemesinin ve bu bilgilerin yanlışlığını kanıtlama hakkının kendisinden esirgenmesinin özel hayat hakkının ihlali olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme bu davada, söz konusu durumun, Sözleşmenin 8. maddesi ile güvence altına

¹¹⁵ Leander v. Sweden, § 48; Amann v. Switzerland, § 69; Kopp v. Switzerland, 23224/94, 25.03.1998, § 53.

¹¹⁶ Bkz. S. and Marper v. The United Kingdom, § 67.

¹¹⁷ Bkz. S. and Marper v. The United Kingdom, § 67; Peck v. The United Kingdom, § 59.

¹¹⁸ Bkz. Klass and Others v. Germany, § 55. Benzer bir değerlendirme için bkz. Loenen, B. V. - Zevenbergen, J.A.: “The Impact of the European Privacy Regime on Location Technology Development”, *Journal of Location Based Services*, Volume:1, No:3, 2007, s.171. (<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17489720701779644>, erişim 25.01.2013)

¹¹⁹ Bkz. Klass and Others v. Germany, § 49.

¹²⁰ Bkz. Klass and Others v. Germany, § 59.

¹²¹ Benzer bir değerlendirme için bkz. Loenen -Zevenbergen, s.171, (<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17489720701779644>, erişim 25.01.2013); Atak, S.: “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, *TBB Dergisi*, sayı:87, 2010, s.103, 104.

alınan özel hayat hakkına müdahale niteliği taşıdığını¹²²; ancak bu müdahaleyi haklı kılan koşulların da bulunduğunu belirtmiştir¹²³. Ulusal güvenlik bakımından önem arz eden görevlere getirilecek kişilerin bu görevler için uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde, bu kişiler hakkında toplanan verilerin kullanılabilmesini kabul eden Mahkeme, bu davada, başvuruçunun müzede yapacağı işin niteliği üzerinde durmaması, bu görevin ulusal güvenlik bakımından önem arz edip arz etmediğini incelememesi, yukarıda bahsedilen dengeyi en azından bu davada gözetmediğini ortaya koymaktadır¹²⁴. Bununla birlikte Mahkemenin kişisel verilerin toplanması, saklanması ve açıklanması konusundaki bugünkü anlayışı Leander kararından birkaç adım ötededir¹²⁵.

D) Kişinin Fiziksel ve Psikolojik Bütünlüğü (Physical and Moral Integrity)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünün” özel hayat kavramına dâhil olduğunu, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne yönelik müdahalelerin bazı durumlarda “özel ve aile hayatına saygı hakkı” başlığını taşıyan Sözleşmenin 8. maddesinin ihlâli olabileceğini ifade etmektedir. Mahkeme bu tutumunu “özel hayat, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü kapsar ve garanti altına alır”¹²⁶, “Mahkeme, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünün özel hayat kavramı içinde yer aldığını düşünmektedir”¹²⁷, “Sözleşmenin 8.maddesi kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü güvence altına alır”¹²⁸, “kişinin maddi ve manevi bütünlüğü özel hayat kavramı içinde yer alır”¹²⁹ gibi ifadelerle açıkça ortaya koymuştur. Her ne kadar Mahkeme bazen “maddi ve manevi bütünlük”(physical and moral integrity)¹³⁰, bazen ise “fiziksel ve psikolojik bütünlük”(physical and psychological integrity)¹³¹ ifadelerini kullansa da, bu ifadelerin kullanıldığı bağlam incelendiğinde korunan değer aynı olduğu görülür. Bu değer kişinin

¹²² Leander v. Sweden, § 48.

¹²³ Bkz. Leander v. Sweden, § 67, 68.

¹²⁴ Atak, s. 105-106.

¹²⁵ Akulloğlu, T.: “İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması”, (<http://www.idare.gen.tr/akillioğlu-idariusul.htm>, erişim 25.01.2013)

¹²⁶ S. And Marper v. The United Kingdom, § 66.

¹²⁷ Y.F. v. Turkey, 24209/94, 22.07.2003, § 33.

¹²⁸ Juhnke v. Turkey, 52515/99, 13.05.2008, § 71.

¹²⁹ A. v. Croatia, 55164/08, 14.10.2010, § 58.

¹³⁰ Bkz. Juhnke v. Turkey, § 71; A. v. Croatia, § 58.

¹³¹ Bkz. S. And Marper v. The United Kingdom, § 66; Avram and Others v. Moldova, 41588/05, 05.07.2011, § 37; Y.F. v. Turkey, § 33.

“fiziği” ve “psikolojisi”dir. Bu konuda herhangi bir tartışma yoktur. Tartışma, kişinin “fiziği” ve “psikolojisi”ne yönelik hangi müdahalelerin Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olduğuna ilişkindir. Sözleşmenin hem 3. maddesi, hem de 8. maddesi tarafından korunan kişinin “fiziksel ve psikolojik bütünlüğü” konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ortaya koyduğu temel yaklaşım şöyledir:

- 1) **Sözleşmenin 8. maddesi kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü de güvence altına alır¹³². Ancak kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyebilecek her hareket veya önlem Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali anlamına gelmez¹³³.** Nitekim Mahkeme, üst düzey bir disiplinin uygulandığı yatılı bir okulun hazırlık sınıfına devam eden ve davranışları nedeniyle birçok kez uyarılan yedi yaşındaki bir öğrencinin kaba etine, okul müdürü tarafından bir jimnastik ayakkabısının kauçuk tabanıyla vurulmasını Sözleşmenin 3 ve 8. maddesinin ihlali olarak görmemiştir¹³⁴. Mahkemenin bu kararında, hem verilen cezanın hafifliği, hem de öğrenci ve müdür dışında olay mahallinde başka kimsenin bulunmaması önemli rol oynamıştır¹³⁵.
- 2) **Kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü konusunda, Sözleşmenin 8. maddesi, Sözleşmenin 3. maddesinin ötesinde bir koruma sağlar¹³⁶.** “İşkencenin yasaklanması” başlığını taşıyan Sözleşmenin 3. maddesine göre, “hiç kimse işkence veya insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezaya maruz bırakılamaz.” Görüldüğü üzere bu maddenin koruduğu en temel değerlerden biri de kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğüdür. Ancak her türlü kötü muamele(ill-treatment) 3. madde kapsamında değerlendirilemez. Mahkemeye göre, kötü muamelenin 3. madde kapsamına

¹³² Juhnke v. Turkey, § 71; A. v. Croatia, § 58; S. and Marper v. The United Kingdom, § 66; Avram and Others v. Moldova, § 37; Y.F. v. Turkey, § 33.

¹³³ Costello -Roberts v. The United Kingdom, § 36.

¹³⁴ Bkz. Costello- Roberts v. The United Kingdom.

¹³⁵ Kararda yer alan “..o anda başka kimse yoktu” ifadesi, Mahkemenin bunu dikkate aldığına delil olarak gösterilebilir. Bkz. Costello- Roberts v. The United Kingdom, § 9. Benzer bir tespit için bkz. *Kilkelly*, U.: The right to respect for private and family life, A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights, Human rights handbook, No:I, Council of Europe, 2007, s.15. Söz konusu kitapçığa (http://echr.coe.int/NR/rdonlyres/77A6BD48-CD95-4CFF-BAB4-ECB974C5BD15/0/DG2ENHRHA_ND012003.pdf, erişim 28.07.2012) internet adresinden ulaşılabilir.

¹³⁶ Costello- Roberts v. The United Kingdom, § 34, 36.

girebilmesi için “*belli bir asgari şiddet düzeyine*” ulaşması gerekmektedir. Bu şiddet düzeyi belirlenirken muamelenin süresi, doğurduğu fiziksel ve ruhsal etkiler, mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi çeşitli faktörler dikkate alınmaktadır¹³⁷. İşte bu faktörler dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü ihlal eden fakat “*belli bir asgari şiddet düzeyine*” ulaşmamış kötü muameleler, bazen Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmektedir¹³⁸. Başka bir ifadeyle Costello-Robert davasındaki gibi çok hafif olmayan, ancak 3. maddenin uygulanabilmesi için gerekli olan “*belli bir asgari şiddet düzeyine*” de ulaşmayan kötü muameleler Sözleşmenin 8. maddesinin korumasındadır. Bu nedenle kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü konusunda, Sözleşmenin 8. maddesi, Sözleşmenin 3. maddesinin ötesinde bir koruma sağlar. Wainwright v. The United Kingdom davasında, yakınlarını ceza evinde ziyaret etmek isteyen başvurucuların, güvenlik nedeniyle, rektal inceleme dâhil soyularak aranmalarının ve maruz kaldıkları bu abartılı güvenlik önlemleri nedeniyle bunalıma girmelerinin, “*belli bir asgari şiddet düzeyine*” ulaşmadığı gerekçesiyle 3. madde kapsamında değil de 8. madde kapsamında değerlendirilmesi buna verilebilecek örneklerden biridir¹³⁹. Ancak “*belli bir asgari şiddet düzeyine*” ulaşan kötü muameleler genellikle Sözleşmenin 3. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmektedir. Buna göre aynı eylem muamelenin süresi, doğurduğu fiziksel ve ruhsal etkiler, mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi çeşitli faktörler dikkate alınarak bazen Sözleşmenin 3. maddesinin, bazen de Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olarak görülmektedir. Örneğin; Mahkeme, Juhnke v. Turkey davasında, “*herhangi bir tıbbi sebep olmaksızın ilgilinin rızası dışında*” yapılan jinekolojik muayeneyi, Sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olarak görürken¹⁴⁰, Yazgül Yılmaz v. Turkey davasında 16 yaşındaki başvurucunun maruz kaldığı aynı

¹³⁷ Bkz. Stanev v. Bulgaria, (Grand Chamber), 36760/06, 17.01.2012, § 202; M.S.S. v. Belgium and Greece, (Grand Chamber), 30696/09, 21.01.2011, § 219; A, B and C v. Ireland, (Grand Chamber), 25579/05, 16.12.2010, § 164; A. and Others v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 3455/05, 19.02.2009, § 127; Cruz Varas and Others v. Sweden, 15576/89, 20.03.1991, § 83; Yazgül Yılmaz v. Turkey, 36369/06, 01.02.2011, § 40.

¹³⁸ Wainwright v. The United Kingdom, 12350/04, 26.09.2006, § 43; Juhnke v. Turkey, § 71.

¹³⁹ Wainwright v. The United Kingdom, § 46.

¹⁴⁰ Bkz. Juhnke v. Turkey, § 71, 77.

eylemi, Sözleşmenin 3. maddesinin ihlali olarak görmüştür¹⁴¹.

- 3) **Sözleşmenin 3 ve 8. maddelerinin birlikte uygulanması mümkündür.** Mahkeme özellikle 2003 yılından sonra Sözleşmenin 3 ve 8. maddelerini sıklıkla birlikte uygulamaktadır. Bu anlamdaki ilk dava, 14 yaşındaki bir kıza iki kişinin tecavüz etmesine ilişkin M.C. v. Bulgaria davasıdır¹⁴². Bu davada Mahkeme, başvuruçunun, cinsel istismar ve tecavüze karşı yeteri derecede korunmadığı gerekçesiyle Sözleşmenin 3 ve 8. maddelerinin birlikte ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁴³. Bununla birlikte Sözleşmenin 3 ve 8. maddelerinin birlikte ihlal edildiği bariz olan bazı davalarda, eğer 3. madde bağlamında bir ihlal tespit edilmişse, 8. madde kapsamında yapılan şikâyetin değerlendirilmesi gereksiz görülmektedir¹⁴⁴.

KİŞİNİN FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK BÜTÜNLÜĞÜNE YÖNELİK MÜDAHALENİN ŞİDDET DÜZEYİ	UYGULANABİLECEK MADDE
<i>Costello-Robert davasındaki gibi çok hafif olursa</i>	İkisi de uygulanmaz
<i>“Belli bir asgari şiddet düzeyine” ulaşmamışsa</i>	Sadece 8. madde uygulanır
<i>“Belli bir asgari şiddet düzeyine” ulaşmışsa</i>	(koşullara bağlı olarak) Sadece 3. madde uygulanır
<i>“Belli bir asgari şiddet düzeyine” ulaşmışsa</i>	(koşullara bağlı olarak) 3 ve 8. madde birlikte uygulanır.

- 4) **Özel hayatın en mahrem yönünü oluşturan kişinin bedenine yönelik “tıbbi müdahaleler” Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir¹⁴⁵.** Mahkeme, Juhnke v. Turkey davasında,

¹⁴¹ Bkz. Yazgül Yılmaz v. Turkey, § 53.

¹⁴² Roagna, s.24-25.

¹⁴³ M.C. v. Bulgaria, 39272/98, 04.12.2003, § 187; benzer başka karar için bkz. E.S. and Others v. Slovakia, 8227/04, 15.09.2009; Ebcin v. Turkey, 19506/05, 01.02.2011.

¹⁴⁴ Bkz. Jalloh v. Germany, 54810/00, 11.07.2006, § 86; Yazgül Yılmaz v. Turkey, § 69.

¹⁴⁵ Y.F. v. Turkey, § 33. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Arslan Öncü, G.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı, İstanbul, 2011, s. 86 vd.

“herhangi bir tıbbi sebep olmaksızın ilgilinin rızası dışında” yapılan jinekolojik muayeneyi, kişinin fiziksel bütünlüğüne müdahale olarak kabul etmiş ve 8. maddenin ihlali olarak görmüştür¹⁴⁶. Ancak her “tıbbi müdahale” Sözleşmenin ihlali olarak kabul edilemez. Kişinin özel hayatına yönelik kamu otoritesinin müdahalesini haklı kılan çeşitli nedenler vardır. Bu nedenlerden biri de “toplumun ve kişinin sağlığının korunması”dır. Sözleşmenin 8. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen bu neden Mahkeme kararlarına da yansımıştır. Herczegfalvy v. Austria davasında Mahkeme, açlık grevi yapan başvuruçunun sağlığını korumak amacıyla zorla beslenmesini, psikolojik sorunları ve kendi kararlarını verme konusundaki yetersizliğini gerekçe göstererek, özel hayata müdahale olarak görmemiştir¹⁴⁷.

- 5) **Devletin fiziksel ve psikolojik bütünlüğün ihlal edilmesine karşı kişileri koruma yönünde bir pozitif yükümlülüğü vardır.** Avrupa İnsan hakları Sözleşmesinin 8. maddesinde düzenlenen “özel ve aile hayatına saygı hakkı”, sadece kamu otoritelerine karşı değil, diğer kişi ya da kuruluşlara karşı da bir koruma sağlar¹⁴⁸. Her ne kadar Sözleşmenin 34. maddesinde, başvuruların ancak Sözleşmeyi çiğnediği ileri sürülen devlete karşı yapılabileceği belirtilse de, ihlal birey aracılığı ile devlete yüklenebiliyorsa, yani ihlal devletin “pozitif yükümlülüğü”nü yerine getirmemesinin sonucu ise, devlet aleyhine şikâyette bulunulabilecektir¹⁴⁹. Mahkemeye göre devletin bu “pozitif yükümlülüğü”nün dayanağı Sözleşmenin 1. maddesindeki “Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, kendi yetki sahaları içinde bulunan herkese, bu Sözleşmenin Birinci Bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar.” hükmüdür. Çünkü bu hüküm, taraf devletlere, söz konusu hak ve özgürlükleri çiğnememe taahhüdü (negatif yükümlülük) yanında, özel ve aile hayatına saygının sağlanması konusunda gerekli önlemleri alma yükümlülüğünü de yükler¹⁵⁰. Devlet, bu hakların korunması için gerekli cezai düzenlemeleri yapmalı ve pratikte etkili bir kovuşturma ve soruşturma ile bunun takip edilme

¹⁴⁶ Bkz. Juhnke v. Turkey, § 71, 77.

¹⁴⁷ Herczegfalvy v. Austria, 10533/83, 24.09.1992, § 83, 86.

¹⁴⁸ Salihpaşaoğlu, Y.: Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Ankara, 2007, s.60; Arslan Öncü, s.56.

¹⁴⁹ Gözübüyük - Gölcüklü, s.45.

¹⁵⁰ Gözübüyük - Gölcüklü, s.45-48. Bkz. X and Y v. The Netherlands, 8978/80, 26.03.1985, § 23;

olanağını sağlamalıdır¹⁵¹. Kısaca devlet, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü “başkalarına” karşı korumalıdır¹⁵². Mahkemenin, bir kadına kocası tarafından uygulanan şiddeti önleyemeyen bir devletin, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü korumak için gerekli pozitif önlemleri almadığı gerekçesiyle mahkûm etmesi bu konuda verilebilecek ilginç örneklerden biridir¹⁵³.

- 6) **Çevreden kaynaklanan koku ve gürültü gibi faktörler kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü ile ilgilidir.** Mahkeme, 8. maddenin temiz ve sessiz bir çevrede yaşama hakkını açıkça tanımadığını, fakat bir kişinin gürültü veya başka çeşit bir çevre kirliliğinden doğrudan ve ciddi biçimde etkilenmesi söz konusu olursa 8. maddeye ilişkin bir sorunun ortaya çıkabileceğini belirtmiştir¹⁵⁴. Nitekim Lopez Ostra-Spain davasında, Mahkeme, başvurusunun evinin yakınında bulunan deri fabrikasından yayılan ve birçok kişinin hastalanmasına neden olan duman ve pis kokunun özel ve aile hayatını çekilmez hâle getirdiği iddiasını, “şiddetli çevre kirliliği bireyin huzurunu etkileyebilmekte ve evlerinde rahat yaşamalarını engellemektedir” gerekçesiyle kabul etmiştir¹⁵⁵. Aynı şekilde Guerra and Others v. Italy davasında Mahkeme, başvuruçuların yaşadığı bölgenin yakınında bulunan ve kimyasal maddeler üreten bir fabrikanın üretim esnasında büyük miktarda parlayıcı gaz, sülfür dioksit, nitrik oksit, sodyum, amonyak, metal hidrit, benzoik asit ve daha da önemlisi arsenik trioksidin havaya karıştığı ve önlem alınmadığı için Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiği iddiasını da aynı gerekçeyle haklı bulmuştur¹⁵⁶. Heathrow havaalanını kullanan uçakların neden olduğu aşırı sesle ilgili bir davada Mahkeme, “aşırı ses başvurusunun özel hayatını ve evdeki

¹⁵¹ M.C. v. Bulgaria, § 153.

¹⁵² Bkz. A. v. Croatia, § 60; X and Y v. The Netherlands, § 22, 23; D.P. and J.C. v. The United Kingdom, 38719/97, 10.10.2002, § 118; M.C. v. Bulgaria, § 150, 152; Bevacqua and S. v. Bulgaria, 71127/01, 12.06.2008, § 65.

¹⁵³ Bkz. A. v. Croatia, § 57.

¹⁵⁴ Bkz. Hatton and Others v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 36022/97, 08.07.2003, § 96; Powell and Rayner v. The United Kingdom, 9310/81, 21.02.1990, § 40; Lopez Ostra v. Spain, 16798/90, 09.12.1994, § 51; Guerra and Others v. Italy, (Grand Chamber), 14967/89, 19.02.1998, § 57.

¹⁵⁵ Lopez Ostra v. Spain, § 51.

¹⁵⁶ Guerra and Others v. Italy, § 60.

*konforunu doğrudan etkiler*¹⁵⁷ diyerek bu tür durumların da 8. madde kapsamında değerlendirilebileceğini ortaya koymuştur.

- 7) *Kadının isteğine bağlı olarak gerçekleştirilen kürtaj fiziksel ve psikolojik bütünlükle ilgilidir ve özel hayat kapsamında değerlendirilir.* Strasbourg makamlarının, hamile bir kadının özel hayatının gelişmekte olan cenin ile yakından ilgili olduğuna dair bakış açısı 1970’li yıllara kadar geri gider¹⁵⁸. Kürtaja ilişkin bir yasa nedeniyle yapılan başvuruda Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanan raporda yer alan, “*bir kadının özel hayatı hamile kaldığı andan itibaren cenin ile yakından ilgilidir*”¹⁵⁹ ifadesi sonraki benzer başvurular için önemli bir referans oluşturmuştur¹⁶⁰. Elbette bu ifade Sözleşmenin 8.maddesinin kürtajı bir hak olarak tanıdığı anlamına gelmez. Mahkemenin A, B and C v. Ireland davasında, Sözleşmenin 8. maddesinin kürtaj hakkı veriyor şeklinde yorumlanamayacağını, ancak onun yasaklanmasının özel hayat kapsamında yer alan fiziksel ve psikolojik bütünlüğün korunması ile yakından ilgili olduğunu belirtmesi¹⁶¹ bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak kürtaj sadece annenin değil, aynı zamanda potansiyel babanın ve doğmamış çocuğun haklarıyla da yakından ilgilidir. Bu nedenle ilgili devletlerin kürtajın belli koşullarda yasaklanması ya da serbest bırakılması konusunda takdir yetkileri vardır. Elbette ki bu takdir yetkisi sınırsız değildir. Sınırlama getirilirken çatışma hâlinde bulunan haklar arasında bir denge kurulmalıdır¹⁶². Ancak Mahkeme söz konusu haklarının dengelenmesinde teraziye annenin lehine ağırlık vermektedir. Strasbourg makamlarının, Sözleşmenin 2. maddesinin ceninin “*hayat hakkını*” mutlak anlamda korumadığına dair verdiği birçok karar¹⁶³ ve babanın isteği dışında gerçekleştirilen kürtajı potansiyel

¹⁵⁷ Powell and Rayner v. The United Kingdom, § 40.

¹⁵⁸ Roagna, s.21.

¹⁵⁹ Brüggemann and Scheuten v. Germany, 6959/75, Report of the Commission, 12.07.1977, § 59.

¹⁶⁰ Bkz. X. v. The United Kingdom, (Decision), 8416/79, 13.05.1980, § 27; Vo v. France, (Grand Chamber) 53924/00, 08.07.2004, § 76; Tysiãc v. Poland, 5410/03, 24.09.2007, § 106; A, B and C v. Ireland, § 213; R.R. v. Poland, 27617/04, 26.05.2011, § 181.

¹⁶¹ A, B and C v. Ireland, § 214; P. and S. v. Poland, 57375/08, 30.10.2012, § 96.

¹⁶² A, B and C v. Ireland, § 213, 237; Vo v. France, § 80.

¹⁶³ Bkz. X. v. The United Kingdom; Vo v. France, § 77; Boso v. Italy, (Decision), 50490/99,

babanın özel hayat hakkının ihlali olarak görmemesi ve kürtaaj konusunda kararı anneye bırakan yasayı devletlere tanınan takdir yetkisi dâhilinde değerlendirmesi¹⁶⁴ bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

E) *Kişinin Cinsel Hayatı(Sexual Life)*

Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında yer alan unsurlardan biri de cinsel hayattır(sexual life)¹⁶⁵. Mahkemeye göre gönüllü homoseksüel ilişkiler de bu durumdan yararlanır¹⁶⁶. Hatta özel alanda gerçekleşen homoseksüel ilişkileri yasaklayan bir mevzuatın varlığı bile tek başına özel hayatı etkileme ihtimali vardır¹⁶⁷. Çünkü Mahkemeye göre, toplumun bir kesiminin eşcinselliği ahlak dışı görmesinin ve bu durumu kabullenememesinin, tek başına bu tür davranışların yasaklanmasını gerektirmez¹⁶⁸. Bununla birlikte kapalı kapılar ardında gerçekleşen tüm cinsel aktiviteler özel hayat kapsamında değerlendirilemez. Birtakım cinsel ilişki biçimlerinin düzenlenmesi ve yaş, sağlık, ahlak gibi gerekçelerle sınırlanması “*demokratik bir toplumda gerekli olma*” ölçütüne uygundur¹⁶⁹. Örneğin Mahkemeye göre encest(encest)¹⁷⁰ ve bazı sado-masochistic¹⁷¹ ilişkiler kapalı kapılar ardında gerçekleşse de Sözleşmenin 8. maddesinin sağladığı korumadan yararlanamazlar. Bu konuda taraf devletlerin takdir yetkisi vardır ve bu tür ilişkilerin yasaklanması ve yaptırıma bağlanması özel hayatın ihlali olarak kabul edilmemektedir¹⁷². Bahsi geçen kararlarda da görüldüğü üzere kişinin cinsel hayatı özel hayatının en mahrem alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle söz konusu alanda devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri vardır. Negatif yükümlülük bu alana “demokratik bir toplumda gerekli olmadığı” takdirde müdahale edilmemesini gerektirirken, pozitif yükümlülük bu alana yatay ilişkiler bağlamında

05.09.2002.

¹⁶⁴ Bkz. H. v. Norway, (Decision), 17004/90, 19.05.1992; Boso v. Italy.

¹⁶⁵ Bkz. Dudgeon v. The United Kingdom, 7525/76, 22.10.1981, § 41; Stubing v. Germany, 43547/08, 12.04.2012, § 55; Hass v. Switzerland, 31322/07, 20.01.2011, § 50; Laskey and Others v. The United Kingdom, 21627/93, 21826/93, 21974/93, 19.02.1997, § 36.

¹⁶⁶ Dudgeon v. The United Kingdom, § 62.

¹⁶⁷ Modinos v. Cyprus, 15070/89, 22.04.1993, § 24; A.D.T. v. The United Kingdom, 35765/97, 31.10.2000, § 23.

¹⁶⁸ Norris v. Ireland, 10581/83, 26.10.1988, § 46.

¹⁶⁹ Dudgeon v. The United Kingdom, § 62; A.D.T. v. The United Kingdom, § 37.

¹⁷⁰ Stubing v. Germany, § 66.

¹⁷¹ Bkz. Laskey and Others v. The United Kingdom, § 36.

¹⁷² Stubing v. Germany, § 66.

yönelecek tehditlerin ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir¹⁷³. Bu nedenle yatay ilişkiler bağlamında bir kişinin cinsel hayatına müdahale edilmesi, bu alanda gerçekleşen aktivitelere dair fotoğraf ve görüntülerinin yayımlanması da özel hayata müdahale niteliğindedir. Ancak bu tür durumlarda Mahkeme öncelikli olarak “*ifade hürriyeti*” ile “*özel hayata saygı*” hakkı arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını inceler¹⁷⁴. Mahkemenin bu konuya ilişkin içtihatlarına göre bu denge kurulurken (1) kamu yararına sunduğu katkı, (2) kişinin tanınan biri olup olmadığı, (3) bilginin elde edilme biçimi, koşulları ve gerçekliği, (4) bilginin içeriği, yayımın şekli ve sonuçları gibi çeşitli durumlar birlikte değerlendirilmelidir¹⁷⁵.

VI. SONUÇ

Demokratik toplumun temeli olarak görülen, çeşitli sosyal ilişkiler kurmamızı ve bunları sürdürmemizi sağlamak için kritik öneme sahip olan özel hayat hakkının korunması gerektiği konusunda dünya çapında bir uzlaşma vardır. Bununla birlikte özel hayat kavramının tanımını yapmak ve ne olduğunu net bir biçimde ortaya koymak neredeyse imkânsızdır. Bu zorluğu aşmaya çalışanların mücadelesinden geriye kalan başarısızlık ve tatminsizlikten hareketle, özel hayatın ne olduğunu tam olarak kelimelere dökmek yerine, hangi durumların özel hayatla ilgili olduğunu, hangi eylemlerin onu ihlal ettiğini ve ona zarar verdiğini ortaya koymak¹⁷⁶ daha doğrudur. Bu konuda bize yardımcı olacak olan en yetkin kurumlardan biri, belki de birincisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. Gerçekten de her somut olayı kendine özgü koşullar içinde değerlendiren ve belli bir özel hayat tanımı vermekten kaçınan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, özel hayata ilişkin verdiği binlerce kararlar sadece başvuruları neticeye bağlamamış, aynı zamanda özel hayata dâhil olan hususları da belirlemiştir.

Elbette müdahalede bulunulan hakkın Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunan özel hayat kapsamında bulunması, yani ilk aşamada sorulan “*şikâyet, 8.maddenin 1.fıkrasında garanti altına alınan haklardan birinin kapsamına giriyor mu?*” sorusuna “*evet*” cevabının verilmesi tek

¹⁷³ Schüth v. Germany, §55; Mosley v. The United Kingdom, 48009/08, 10.05.2011, § 106.

¹⁷⁴ Bkz. Biriuk v.Lithuania, 23373/03, 25.11.2008, §38; Mosley v. The United Kingdom, §11; Von Hannover v. Germany (No.2), (Grand Chamber), 40660/08, 40641/08, 07.02.2012, § 106 ; Axel Springer AG v. Germany, (Grand Chamber), 39954/08, 07.02.2012, § 84.

¹⁷⁵ Von Hannover v. Germany (No.2), § 109-113; Axel Springer AG v. Germany, § 89-95

¹⁷⁶ Francis, H. W. S.: “Of Gossips, Eavesdroppers, And Peeping Toms”, Journal Of Medical Ethics, Volume:8, No:3., Sem., 1982, s.134.

başına ihlalin gerçekleştiğini göstermez. Bir ihlalin var olup olmadığı ancak ikinci aşamada sorulacak şu üç soruya verilecek cevaba göre belirlenir: (1) “Müdahalenin yasal dayanağı var mıdır”, (2) “Müdahalenin meşru bir amacı var mıdır?”, (3) “Müdahale demokratik bir toplumda gerekli midir?”¹⁷⁷ Ancak bu durum özel hayatın kapsamının önemsiz olduğu anlamına gelmez. Bilakis müdahalede bulunulan hakkın özel hayat kapsamında bulunması ikinci aşamaya geçmek için ön koşuldur.

Özel hayatın kapsamın belirlenmesi ve bilinmesi Türkiye'nin adli makamları için de önem arz etmektedir. Çünkü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde Türkiye'nin insan hakları karnesi iyi değildir ve bu durum düzeltilmek istenmektedir. 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasanın 148. maddesine eklenen “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir...” ifadesi ile “bireysel başvuru” hakkının kabul edilmesi ve “öte yandan ülkemiz aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine her yıl binlerce başvuru yapılmaktadır. Bu başvuruların iç hukuk yollarında çözüme bağlanması amacıyla bireysel başvuru hakkının getirilmesi öngörülmektedir.” şeklindeki madde gerekçesi¹⁷⁸ bu “isteğin” en açık göstergesidir.

“Bireysel başvuru” hakkının kabul edilmesinin temel amacı Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından mahkûm edilmesini engellemek ve insan hakları karnesini düzeltmek olduğuna göre, Anayasa Mahkemesi, bu başvuruları söz konusu amaca uygun olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihat birikimini dikkate alarak sonuçlandıracaktır. Bu yeni durum Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını, Türkiye'nin adli makamları için hukuken olmasa da “filen” bağlayıcı bir niteliğe kavuşturmuştur. Çünkü herhangi bir mahkeme tarafından verilen bir karara karşı yapılan bireysel başvurunun, Anayasa Mahkemesi tarafından haklı bulunması hâlinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için dosyanın yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesi, yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde ise tazminata hükmedilmesi¹⁷⁹, gözlerin söz konusu kararı veren mahkemeye çevrilmesine

¹⁷⁷ Bkz. *Kilkelly*, s.7; *Roagna*, s.10.

¹⁷⁸ Söz Konusu Anayasa Değişikliğinin madde gerekçeleri İçin Bkz. (<http://www2.tbmm.gov.tr/D23/2/2-0656.Pdf>, erişim 30.04.2013).

¹⁷⁹ Bkz. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun,

neden olacaktır. Bu duruma düşmek istemeyen mahkemeler, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin ihlaline ilişkin karar verirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konudaki kararlarını dikkate almak zorundadır¹⁸⁰.

Hem Anayasa tarafından güvence altına alınmış, hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında yer alan haklardan biri de bu çalışmanın konusunu oluşturan “özel hayatın gizliliğidir.” Bu nedenle 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlığını taşıyan bölümde düzenlenen suçların ve özellikle de “özel hayatın gizliliğini ihlal” başlığını taşıyan torba suçun kapsamı ve uygulama alanı belirlenirken¹⁸¹ başvurulması gereken en önemli referans yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihat birikimi olmalıdır. Aksi bir tutum bireysel başvuru yolunun “etkili bir başvuru yolu” olarak kabul edilmemesine neden olur. Bu ise bireysel başvuru hakkının getiriliş amacıyla örtüşmez.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arslan Öncü, Gülay: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı, İstanbul, 2011.

Çeçen, Anıl: İnsan Hakları, Genişletilmiş Üçüncü Basım, Ankara, 2000.

Doğru, Osman: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul, 2012.

m. 50.

¹⁸⁰ Osman DOĞRU bu durumu “Türk hukukunda, bireysel başvuru vasıtasıyla, konusu insan hakları (temel hak ve özgürlükler) olan yeni bir maddi hukuk ve usul hukuku oluşmaktadır.” şeklinde ifade etmektedir. Bkz. *Doğru, O.:* Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul, 2012, s.1.

¹⁸¹ *Zafer, H.:* Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması, İstanbul, 2010, s.19.

Duerr, Hans Peter: Uygarlaşma Sürecinin Miti: I, Çıplaklık ve Utanç, Çeviren: Tarhan ONUR, Ankara, 1999.

Elias, Norbert: Uygarlık Süreci, Cilt:1, 2. Baskı, Çev.: Ender ATEŞMAN, İstanbul, 2002.

Fejos, Pál: Ethnography of the Yagua, New York, 1943.

Gemalmaz, Mehmet Semih: Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, II. Cilt, Uluslararası Sistemler, İstanbul, 2011.

Gözübüyük, A. Şeref - Gölcüklü, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 9. Bası, Ankara, 2011.

Gündüz, Aslan: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler, Gözden geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1994.

Helvaci, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md.24/a fıkra I/ İMK md. 28/a fıkra I), İstanbul, 2001.

Inness, Julie C.: Privacy, Intimacy and Isolation, Oxford University Press, 1992.

Kaboğlu, İbrahim Ö.: Özgürlükler Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2002.

Kahraman, Abdullah: İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği(Mahremiyet), Ankara, 2008.

Kilkelly, Ursula.: The right to respect for private and family life: A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights, Human rights handbook, No:I, Council of Europe, 2007.

Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2010.

Michael, James: Privacy and Human Rights: An International and Comparative Study, with Special Reference to Development in Information Technology, Paris, 1994.

Miller, Arthur Raphael: Assault on Privacy: Computers, Data Banks and Dossiers, The University of Michigan Press, 1971.

Moore, Barrington: Privacy: Studies in Social and Cultural History, New York, 1984.

Öztan, Bilge: Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, 10. Bası, Ankara, 2001.

Roagna, Ivana: Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights, Council of Europe human rights handbooks, Council of Europe, Strausbourg, 2012.

Rossler, Beate: The Value of Privacy, Cambridge, 2005.

Salihpaşaoğlu, Yaşar: Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Ankara, 2007.

Schoeman, Ferdinand David: Privacy and Social Freedom, Cambridge University Press, 1992.

Sennett, Richard: Kamusal İnsanın Çöküşü, 3. Basım, Çev. Serpil DURAK&Abdullah YILMAZ, İstanbul, 2010.

Solove, Daniel J.: Understanding Privacy, Harvard University Press, 2008.

Üzeltürk, Sultan: 1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, İstanbul, 2004.

Yıldırım, Suat: Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, İstanbul, 2008.

Zafer, Hamide: Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması, İstanbul, 2010.

Zevkliler, Aydın- Acabey, M. Beşir- Gökyayla, K.Emre: Medeni Hukuk, Ankara, 1992.

Makaleler

Atak, Songül: “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, *TBB Dergisi*, sayı:87, 2010, s. 90-120.

Francis, Huw W. S.: “Of Gossips, Eavesdroppers, And Peeping Toms”, *Journal Of Medical Ethics*, Volume:8, No:3., Sem., 1982, s.134-143.

Gavison, Ruth E.: “Privacy and the Limits of Law”, *The Yale Law Journal*, Vol.:89,No:3, 1980, s. 421-471.

Gross, Hyman: “The Concept of Privacy”, *New York University Law Review*, Volume: 42, Issue: 1, 1967, s.34-54.

Loenen, B. Van. - Zevenbergen, J.A.: “The Impact of the European Privacy Regime on Location Technology Development”, *Journal of Location Based Services*, Volume:1, No:3, 2007, s.165-178.

Lundsgaarde, Henry P.: “Privacy: An Antropological Perspective on the Right to be Let Alone”, *Houston Law Review*, Volume: 8, 1970-1971, s.858-875.

Mckaig, Dianne Louise: “Public İnterest as a Limitation of the Right to Privacy”, *Kentucky Law Journal*, Volume:41, 1952-1953, s.126-133.

Mills, Robert W.: “Radio, Television and the Right of Privacy”, *Journal of Broadcasting*, Volume: 13, 1968-1969, No:1, s.51-62.

Oppenheimer, Walter D.: “Television and the Right of Privacy”, *Journal of Broadcasting*, Volume:1, 1956-1957, s.194-201.

Rachels, James: “Why Privacy is Important?”, *Philosophy and Public Affairs*, Vol: 4, No:4, 1975, s.323-333.

Smet, Stijn: “Freedom of Expression and the Right to reputation: Human Rights in Conflict”, *American University International Law Review*, Volume:26, Issue:1, s. 183-236.

Warren, Samuel D.- Brandeis, Louis D.: “The Right to Privacy”, *Harvard Law Review*, Volume: IV, No: 5, 1980, s. 193-220.

Workman, Russell. D.: “Balancing the Right to Privacy and the First Amendment”, *Houston Law Review*, Volume:29, 1992, s.1059-1089.

Sözlükler

Collins Cobuild Essential Dictionary, İngilizce-İngilizce Türkçe Sözlük, Türkçeye uygulayan Ö. Renkliyıldırım, İstanbul, 1994.

Nişanyan, Sevan: Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul, 2004.

Oxford Dictionary of English Etymology, Edited by C. T. Onions with the assistance of G.W.S. Friedrichsen and R.W. Burchfield, Oxford University Press, First Published 1966.

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları:549, Ankara 2005.

İnternet Kaynakları

(<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml#a11>, erişim 24.02.2013).

(<http://www.un.org/en/documents/udhr/>, erişim 01.03.2010).

(<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html>, erişim 24.02.2013).

(<http://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/347/case.html>, erişim 26.02.2013).

(<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,BRA,,4c4820bf2,0.html>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,FIN,,4e5cf5f12,0.html>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,GEO,,3ae6b5b10,0.html>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#14>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.unhcr.org/refworld/topic,4565c2252,459d2ecd2,3ae6b4dd14,0,NATLEGBOD,LEGISLATION,KOR.html>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.privireal.org/content/dp/countries.php>, erişim 26.02.2013)

(<http://www.un.org/fr/documents/udhr/>, erişim 14.06.2012). (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FRA.pdf, erişim 14.06.2012).

(<http://www.un.org/es/documents/udhr/>, erişim 14.06.2012). (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SPA.pdf, erişim 14.06.2012)

(<http://www.un.org/depts/german/grunddok/ar217a3.html>, erişim 14.06.2012). Avrupa İnsan (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DEU.pdf, erişim 14.06.2012).

(<http://www.unhcr.it/news/dir/15/view/375/dichiarazione-universale-dei-diritti-delluomo-del-1948-37500.html>, erişim 14.06.2012). (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ITA.pdf, erişim 14.06.2012).

(<http://www.ucs.louisiana.edu/~ras2777/judpol/lake.html>, erişim 26.07.2012).

(<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html>, erişim 24.02.2013).

(<http://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>, erişim 27.02.2013).

(http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf, erişim 28.11.2012).

(http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf, erişim 28.11.2012).

(<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm>, erişim 26.01.2013).

(http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_108.htm, erişim 26.01.2013).

(http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_108.htm, erişim 26.01.2013)

(<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17489720701779644>, erişim 25.01.2013)

(<http://www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm>, erişim 25.01.2013)

(<http://echr.coe.int/NR/rdonlyres/77A6BD48-CD95-4CFF-BAB4-ECB974C5BD15/0/DG2ENHRHA ND012003.pdf>, erişim 28.07.2012)

(<http://www2.tbmm.gov.tr/D23/2/2-0656.Pdf>, erişim 30.04.2013).

Amerikan Yüksek Mahkemesi Kararları

Griswold v. Connecticut, 381 U.S. 479 (1965).

Katz v. United States, 389 U.S. 347 (1967).

Lake v. Wal-Mart Stores, Inc. 582 N.W.2d 235 (Minn. Sup. Ct. 1998).

Lawrence v. Texas, 539 U.S. 558 (2003).

Public Utilities Commission v. Pollak, 343 U.S. 451 (1952)

Roe v. Wade, 410 U.S. 113 (1973).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

A, B and C v. Ireland, (Grand Chamber), 25579/05, 16.12.2010.

A. and Others v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 3455/05, 19.02.2009.

A. v. Croatia, 55164/08, 14.10.2010.

A. v. Norway, 28070/06, 09.04.2009.

A.D.T. v. The United Kingdom, 35765/97, 31.10.2000.

Aksu v. Turkey, (Grand Chamber), 4149/04, 41029/04, 15.03.2012.

- Alkaya v. Turkey*, 42811/06, 09.10.2012.
- Amann v. Switzerland*, (Grand Chamber), 27798/95, 16.02.2000.
- Avram and Others v. Moldova*, 41588/05, 05.07.2011.
- Axel Springer AG v. Germany*, (Grand Chamber), 39954/08, 07.02.2012.
- Beard v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 24882/94, 18.01.2001.
- Bevacqua and S. v. Bulgaria*, 71127/01, 12.06.2008.
- Biriuk v. Lithuania*, 23373/03, 25.11.2008.
- Boso v. Italy*, (Decision), 50490/99, 05.09.2002.
- Brüggemann and Scheuten v. Germany*, 6959/75, Report of the Commission, 12.07.1977.
- Buckley v. The United Kingdom*, 20348/92, 25.09.1996.
- Bulgakov v. Ukraine*, 59894/00, 11.09.2007.
- Burghartz v. Switzerland*, 16213/90, 22.02.1994.
- Calogero Diana v. Italy*, 15211/89, 15.11.1996.
- Camenzind v. Switzerland*, 21353/93, 16.12.1997.
- Campbell v. The United Kingdom*, 13590/88, 25.03.1992.
- Cemalettin Canli v. Turkey*, 22427/04, 18.11.2008.
- Chapman v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 27238/95, 18.01.2001.
- Chauvy and Others v. France*, 64915/01, 29.06.2004.
- Christine Goodwin v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 28957/95, 11.07.2002.
- Ciubotaru v. Moldova*, 27138/04, 27.04.2010.
- Cossey v. The United Kingdom*, 10843/84, 27.09.1990.
- Costello-Roberts v. The United Kingdom*, 13134/87, 25.03.1993.
- Coster v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 24876/94, 18.01.2001.
- Cruz Varas and Others v. Sweden*, 15576/89, 20.03.1991.
- D.P. and J.C. v. The United Kingdom*, 38719/97, 10.10.2002.
- Dudgeon v. The United Kingdom*, 7525/76, 22.10.1981.
- E.S. and Others v. Slovakia*, 8227/04, 15.09.2009.

- Ebcin v. Turkey*, 19506/05, 01.02.2011.
- Evans v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 6339/05, 10.04.2007.
- Gillow v. The United Kingdom*, 9063/80, 24.11.1986.
- Guerra and Others v. Italy*, (Grand Chamber), 14967/89, 19.02.1998.
- Guillot v. France*, 22500/93, 24.10.1996.
- H. v. Norway*, (Decision), 17004/90, 19.05.1992.
- Hass v. Switzerland*, 31322/07, 20.01.2011.
- Hatton and Others v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 36022/97, 08.07.2003.
- Herczegfalvy v. Austria*, 10533/83, 24.09.1992.
- Jalloh v. Germany*, 54810/00, 11.07.2006.
- Jane Smith v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 25154/94, 18.01.2001.
- Johansson v. Finland*, 10163/02, 06.09.2007.
- Johnston and Others v. Ireland*, 9697/82, 18.12.1986.
- Juhnke v. Turkey*, 52515/99, 13.05.2008.
- K. and T. v. Finland*, (Grand Chamber), 25702/94, 12.07.2001.
- Kemal Taşkın and Others v. Turkey*, 30206/04, 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05, 45609/05, 02.02.2010.
- Klass and Others v. Germany*, 5029/71, 06.09.1978.
- Kopp v. Switzerland*, 23224/94, 25.03.1998.
- Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria*, 34315/96, 26.02.2002.
- Kroon and Others v. The Netherlands*, 18535/91, 27.10.1994.
- Laskey and Others v. The United Kingdom*, 21627/93, 21826/93, 21974/93, 19.02.1997.
- Leander v. Sweden*, 9248/81, 26.03.1987.
- Lee v. The United Kingdom*, (Grand Chamber), 25289/94, 18.01.2001.
- Leempoel&S.A. ED. Ciné Revue v. Belgium*, 64772/01, 09.11.2006.
- Lopez Ostra v. Spain*, 16798/90, 09.12.1994.
- M.C. v. Bulgaria*, 39272/98, 04.12.2003.

- M.S.S. v. Belgium and Greece*, (Grand Chamber), 30696/09, 21.01.2011.
Mitkus v. Latvia, 7259/03, 02.10.2012.
Modinos v. Cyprus, 15070/89, 22.04.1993.
Mosley v. The United Kingdom, 48009/08, 10.05.2011.
News Verlags GmbH & CoKG v. Austria, 31457/96, 11.01.2000.
Niemietz v. Germany, 13710/88, 16.12.1992.
Norris v. Ireland, 10581/83, 26.10.1988.
P. and S. v. Poland, 57375/08, 30.10.2012.
Peck v. The United Kingdom, 44647/98, 28.01.2003.
Pfeifer v. Austria, 12556/03, 15.11.2007.
Powell and Rayner v. The United Kingdom, 9310/81, 21.02.1990.
Pretty v. The United Kingdom, 2346/02, 29.04.2002.
R.R. v. Poland, 27617/04, 26.05.2011.
Rees v. The United Kingdom, 9532/81, 17.10.1986.
Reklos and Davourlis v. Greece, 1234/05, 15.01.2009.
Rotaru v. Romania, (Grand Chamber), 28341/95, 04.05.2000.
S. and Marper v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 30562/04, 30566/04, 04.12.2008. *Perry v. The United Kingdom*, 63737/00, 17.07.2003.
Sanchez Cardenas v. Norway, 12148/03, 04.10.2007.
Schlumpf v. Switzerland, 29002/06, 08.01.2009.
Schönenberger and Durmaz v. Switzerland, 11368/85, 20.06.1988.
Schüth v. Germany, 1620/03, 23.09.2010.
Sciacca v. Italy, 50774/99, 11.01.2005.
Sheffield and Horsham v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 22985/93, 23390/94, 30.07.1997.
Sidabras and Dziautas v. Lithuania, 55480/00, 59330/00, 27.07.2004.
Stanev v. Bulgaria, (Grand Chamber), 36760/06, 17.01.2012.
Stjerna v. Finland, 18131/91, 25.11.1994.
Stubing v. Germany, 43547/08, 12.04.2012.

- Tysiqc v. Poland*, 5410/03, 24.09.2007.
Uzun v. Germany, 35623/05, 02.09.2010.
Van Kück v. Germany, 35968/97, 12.06.2003.
Vo v. France, (Grand Chamber) 53924/00, 08.07.2004.
Von Hannover v. Germany (No.2), (Grand Chamber), 40660/08, 40641/08, 07.02.2012.
Von Hannover v. Germany, 59320/00, 24.06.2004.
Wainwright v. The United Kingdom, 12350/04, 26.09.2006.
White v. Sweden, 42435/02, 19.09.2006.
Wisse v. France, 71611/01, 20.12.2005.
X and Y v. The Netherlands, 8978/80, 26.03.1985.
X. v. Belgium, (Decision), 2568/65, 06.02.1968.
X. v. The United Kingdom, (Decision), 8416/79, 13.05.1980.
X., Y. and Z. v. The United Kingdom, (Grand Chamber), 21830/93, 22.04.1997.
Y.F. v. Turkey, 24209/94, 22.07.2003.
Yazgül Yılmaz v. Turkey, 36369/06, 01.02.2011.